

Dnešní žena ve společnosti a v rodině

Veronika Strouhalová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika STROUHALOVÁ
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Dnešní žena ve společnosti a v rodině.

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti postavení žen ve společnosti a v rodině, gender, feminismus.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou techniky polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ABRAMSOVÁ, L. Zrození moderní ženy: Evropa 1789–1918. Brno: CDK, 2005. ISBN 80-7325-060-8.

DOCEKAL, H. N. Feministická filozofie: Výsledky, problémy, perspektivy. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-68-7.

HANÁKOVÁ, P., HECZKOVÁ, L., KALIVODOVÁ, E. V bludném kruhu: Mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-49-0.

KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. Management genderových vztahů: Postavení žen a mužů v organizaci. Praha: Management Press, 2004. ISBN 80-7261-117-8.

MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Leona Hozová
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. ledna 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 18. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 5.5.2010

Prochalová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3;*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo.*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce na téma Dnešní žena ve společnosti a v rodině je tvořena dvěma částmi, teoretickou a praktickou.

Teoretická část se zabývá postavením ženy ve společnosti a s tímto spojené mužské a ženské role v ní, diskriminací žen ve společnosti i na trhu práce. Postavením ženy v rodině – dělba rolí, péče o děti, patriarchát. Feminismem – světová historie, feminismus v Česku.

Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, který se týká postavení oslovených žen ve společnosti, v rodině i na trhu práce a vlivem dosaženého vzdělání na úroveň postavení. Cílem bylo zjistit pocity, názory a zkušenosti běžné ženy v naší společnosti, jak pocítují své místo na současném trhu práce a jak vnímá dnešní žena své postavení v rodinném životě.

Klíčová slova:

postavení ženy ve společnosti, gender, feminismus

ABSTRACT

This bachelor thesis named Current woman in society and family is divided into theoretical and practical part.

Theoretical part deals with a station of a woman in society and man's and woman's roles connected with it; discrimination of women in society and labour market. Further it deals with woman's station in a family – diversion of roles, child care, patriarchy. This part also informs about feminism – its history in the world and in Czech republic.

Practical part is aimed at qualitative research, which was oriented on station of polled women in society, family and labour market and on the impact of reached education on their life level and station. The aim was to learn feelings, opinions and experience of a common woman in our society about how they feel about their position on current labour market and how present woman perceive her station in a family life.

Keywords:

Woman's station in society, gender, feminism

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. et Ing. Leoně Hozové za odborné vedení, pomoc a poskytnuté rady.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 POSTAVENÍ ŽENY VE SPOLEČNOSTI	12
1.1 GENDER	12
1.2 ŽENSKÉ A MUŽSKÉ ROLE.....	13
1.2.1 Mýtus „přirozenosti“ rozdílů v postavení mužů a žen	14
1.3 POSTAVENÍ ŽENY NA TRHU PRÁCE	15
1.3.1 Zaměstnanost žen	16
1.3.1.1 Gender dělba práce	16
1.3.1.2 Ženské povolání	16
1.3.2 Diskriminace žen.....	17
1.3.2.1 Mýtus rovnosti založené na svobodné vůli a osobitých schopnostech	18
1.3.2.2 Vzdělávání žen.....	18
1.3.3 Genderově integrovaná organizace	19
2 POSTAVENÍ ŽENY V RODINĚ	20
2.1 POSTAVENÍ ŽEN A MUŽŮ V RODINĚ	21
2.2 DĚLBA ROLÍ V RODINĚ.....	22
2.3 PÉČE O DĚTI.....	24
2.3.1 Harmonizace rodiny a zaměstnání	25
2.4 PATRIARCHÁLNÍ MODEL RODINY	26
3 FEMINISMUS	28
3.1 MÝTY	29
3.1.1 Předsudky spojené s feminismem a feministkami	29
3.2 HISTORIE FEMINISMU	30
3.3 FEMINISMUS V ČESKU	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 KVALITATIVNÍ VÝKUM NA POSTAVENÍ DNEŠNÍ ŽENY VE SPOLEČNOSTI A V RODINĚ	37
4.1 CÍL VÝZKUMU	37
4.2 METODA SBĚRU DAT	37
4.3 METODA ZPRACOVÁNÍ DAT	38
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	38
4.5 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH VÝZKUMU.....	39
4.6 VYBRANÉ ROZHOVORY	41
4.7 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT.....	45
5 VYHODNOCENÍ EMPIRICKÉ ČÁSTI VÝZKUMU	50

ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	56

ÚVOD

Žena... „Symbol plodnosti,rodiny,lásky“... Ale opravdu to dnešní ženě stačí? Nestačí. Dnešní žena nechce být jen matka nebo manželka. Současná žena se potřebuje zapojit do společnosti, dění na veřejnosti, seberealizovat se, a to nemluvím jen o případné kariéře, ale o seberealizaci obyčejné ženy, kterou potkáváme denně na ulici, v supermarketech nebo za přepážkou na poště. Je to samozřejmě velmi individuální a ovlivněno mnoha faktory.

Tato otázka mě velmi zajímá, a proto jsem si toto téma pojednávající o postavení ženy vybrala. Chtěla bych poznat názory , skryté touhy i splněná přání oslovených žen. Záměrně oslovených z různých společenských vrstev, rodinných poměrů a věkových kategorií.

Hluboko v srdci historie bylo vytyčeno jakési pevné místo ženy. Těžko bychom přišli na to, kdo jej stanovil, komu na něm tolik záleželo a proč. Naštěstí historický vývoj dospěl k velkým změnám a dnes už není pojem feminismus brán jen jako cizí slovo, jehož význam zná jen málo kdo z nás.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POSTAVENÍ ŽENY VE SPOLEČNOSTI

Již od počátku své vědecké kariéry se například T.G.Masaryk zajímal o otázky, které se týkaly žen. Ve své práci o sebevraždě (1881) uveřejnil, že jedním z hlavních důvodů sebevražd žen je fyzické, citové a sexuální zneužívání svým manželem. Zejména jeho manželka Charlotte měla velký vliv na jeho názory. Rovnoprávnost, která panovala mezi manžely byla zřejmá také z převzetí příjmení své manželky Garrigue Masarykem. Masaryk byl přesvědčen o rovnoprávnosti žen k mužům, ale také si uvědomoval určité rozdíly mezi pohlavími. Byl zastáncem toho, že žena stejně jako muž má právo na podporu rozvoje svých dovedností (Osvaldová, 2004).

Na světě existuje velké množství států, kde ženy nemají zcela žádná práva, jsou považovány za podřadné osoby a žijí stále v otroctví. Je tedy velmi obtížné rozebírat lidská práva a demokracii, pokud si uvědomíme, že víc jak polovina žen na světě k ničemu takovému nedosahuje Šiklová (In Chřibková, 1999).

1.1 Gender

Slovo **gender** se používá k označení kulturně vytvořených rozdílů mezi muži a ženami. Pojem se začal užívat ve společenských vědách na přelomu 60. a 70. let 20. století a souvisí také s tzv. druhou vlnou feminismu, která se objevila v 60. letech dvacátého století. První vlna byla orientovaná na základní práva příležitosti ženám narozdíl od druhé, která se věnovala hlubším společenským přeměnám. Slovo „gender“ začala česká sociologie a humanitní vědy používat až po pádu komunismu, tj. od počátku 90.let (Křížková, 2004).

Jednou ze základních dělení společnosti je právě gender. V procesu socializace je uvědomění si odlišného pohlaví jedním z prvních vzorců, které si člověk osvojí. V tomto důsledku je ženám a mužům připisováno rozdílné postavení ve společnosti odlišné role. Vědci se ve větší míře shodují na názoru, že i když se člověk rodí s dopředu danou genetickou výbavou a předpoklady, tak na utváření rolí, které člověk následně ve společnosti zaujímá, má především vliv socializace (Křížková, 2004).

Před druhou vlnou feminismu se sociologie nevěnovala nějak zvláště otázkám postavení ženy ve společnosti. Pokud ale některé otázky ohledně žen padly, bylo to ve smyslu

s jejich úlohou manželek a matek v rodině. Sociologie, zabývající se okruhy společenského života, se zaměřovala především na muže (Křížková, 2004).

V osmdesátých letech dvacátého století se koncept genderu vyskytoval i v teologických interpretacích. Je to určitý prostředek, díky kterému se příležitostně kritizuje a rozebírá existující teologická tvorba v křesťanství. Tendence nadřazení muže nad ženou se neprojevovala jen v náboženských a historických ženských symbolech nebo v přesně dané pozici ženy v církvi, ale i v samém středu řeči o Bohu. V současné době se na celém světě objevují názory, které se snaží o přeměnu nadřazenosti muže nad ženou v křesťanské tradici (Knotková, 2008).

1.2 Ženské a mužské role

Za zakladatele teorie mužských a ženských rolí je považován Talcott Parson, jeho teorie představovala určitou výjimku v tomto směru. „ *Pojem role se v jeho pojetí vztahovala ke společenským očekáváním vůči chování mužů a žen ve společnosti. Čili k normám definujícím maskulinní a femininní osobnost. Za jeden z důležitých úkolů procesu socializace bylo považováno právě osvojení si příslušných mužských či ženských rolí každým jednotlivcem. Případné odchylky (např. homosexualita) byly chápány především jako výsledek výchovného selhání* (Křížková, 2004, s. 18).“

Parsons také zavedl pojem dichotomie instrumentálního a expresivního vedení. Přičemž instrumentální byla orientována na vedení ekonomické a pracovní a expresivní na výchovu dětí a domácnost. Teorie rolí poukazuje také na obecný předpoklad, že instrumentalistou by se měly zabývat muži a expresivitou ženy (Křížková, 2004).

Teorie rolí byla ale některými sociologii kritizována. Podle nichž není „stav věcí“ řešen, ale spíše jen popisován (Křížková, 2004).

Jsou tací, kteří prosazují pohlavní diferenciaci sociálních rolí. Vycházejí především z toho, že strukturu, která je ve společnosti, lze promíjet obratem k přírodě. Pokud je řád pohlaví prezentován jako přirozený, může se jevit jako platný (Křížková, 2004).

Dokonalá charakteristika pohledu na rozdílnost mezi muži a ženami je spojení muže s rozumem a ženy s citem. Udržení odstupů a orientace na základní myšlenky, abstraktní myšlení, objektivita, to jsou rysy, které jsou přisuzovány mužům a jeví se pro ně typické. Na-

pak orientace na jedince, subjektivita, samovolné reakce, za to jsou považovány charakteristiky ryze ženské. Což znamená, že vůči ženám jsou podceňovány jejich intelektuální možnosti a pokud se ženy snaží podporovat svoje rozumové chápání, jsou chápány jako „neženské“. Často jsou schopnosti muže považovány za nadřazené k těm ženským (Dočekal, 2007).

Už Masaryk vyslovoval názor potřeby ženy moci si vybrat svou vlastní roli a ne být do určité role přes její odpor nucena. Poukazoval na nemravnost mužů, kteří si z manželky dělají kuchařku, služku, pečovatelku, milenku a přitom oni sami rodinu nijak emočně, duchovně a intelektuálním neobohatí (Osvaldová, 2004).

Pokud se podíváme do historie, tak od poloviny 18.století se začal čím dál více dostávat do popředí model ideálního páru. Ten přidělil každému pohlaví odlišné sociální úkoly, to znamenalo, že mužům byla určena veřejná sféra a ženám ta domácí sféra, ve které se měli realizovat. Jistě nelze vyvrátit, že tento model neztratil na významu. Projekt pohlavního uspořádání, který byl původně určen měšťanstvu, ženám určoval být v rozdílném postavení než muži nebo být pod poručnictvím. Můžeme tedy říci, že obracení se k přírodě sloužilo k oprávnění patriarchálních struktur. „Řád pohlaví“ je tedy starší zhruba dvě stě let. Představa, ve které uspořádání rolí je jednoznačně „přírodní“, je tedy v mnoha ohledech nevyvratitelná (Dočekal, 2007).

„Jestliže však „řád pohlaví“ není dán od přírody, nýbrž je úkolem svobody, tak pak nemůže být odůvodňován odkazem na přírodu (Dočekal, 2007, s. 43).“

1.2.1 Mýtus „přirozenosti“ rozdílů v postavení mužů a žen

Tento jeden z nejrozšířenějších mýtů ukazuje na situaci, kdy muži ve společnosti představují hlavní ekonomickou a politickou sílu, zatímco ženy se věnují spíše vedlejším aktivitám, jako například výchově dětí a vytváření sociálního zázemí. Vzhledem k tomuto bývají mužům připisovány vlastnosti bojovníka a lovce a ženám vlastnosti odvozené od jejich péče a výchova. Většině lidí se tyto názory nezdají nesprávné. K zamyšlení je, zda vystihují opravdovou podstatu věci nebo odpovídají jejich zkušenostem a vnímání světa. V mnoha příkladech se spíše ukazuje, že být mužem nebo ženou se člověk učí, osvojováním si kon-

krétních vzorců chování, které se v odlišných kulturách a společnostech mění (Křížková, 2004).

1.3 Postavení ženy na trhu práce

Lidé čím dál častěji v zaměstnání kladou význam na smysl své práce a upřednostňují ta pracovní místa, která jim umožní seberealizaci a kde mají větší dohled nad svým výkonem, podmínkami práce a také pracovní dobou. Přitom čím dál více opomíjejí zejména kvalitu rodinného života (Sirovátka, 2006).

Na počátku devatenáctého století nebyla práce ženy tak jasně určena, oproti počátku dvacátého století. Práce, která by byla vhodná pro ženy se více upřesnila. I přesto, že se rozrůstaly oblasti povolání, možnosti pro ženy byly stále jasně vymezeny a podle toho byla také práce špatně placena. Ženy se ale bohužel stávaly často levnými pracovními silami. Hlavním znakem ženské práce byla přizpůsobivost. Teprve po druhé světové válce došlo k většímu zpřístupnění v administrativní a profesní oblasti (Abramsová, 2005).

Rozdílné postavení žen a mužů na trhu práce se projevuje v jejich odlišném zastoupení v jednotlivých odvětvích, odlišné míře zaměstnanosti, druhem zaměstnání nebo pozic, a odlišnou úrovní platových podmínek a pracovních příjmů. V budoucnu bude tedy velice významné zavádění programů, které mají za úkol napomáhat k rovným příležitostem mezi muži a ženami a také stabilizovat nerovnosti ve společnosti mezi opačným pohlavím. Jedním z mnoha znaků demokratické společnosti je jistě také podpora rovných příležitostí (Sokačová, 2006).

V životě muže je časové a odpovědnostní rozmezí v zaměstnání větší než to, které hraje roli v životě ženy. Ženy si oproti mužům v zaměstnání více váží porozumění s kolegy, práce s lidmi, vyhovujícího času na rodinu, pracovního postupu, ocenění práce a také klidné atmosféry bez napětí (Možný, 1990).

1.3.1 Zaměstnanost žen

Trh práce je koncipován dle pohlaví tak, že dochází k rozdělování mužů a žen do odlišných pracovních míst, prací, pozic či oborů. K segregaci trhu práce dochází již v brzkém období výchovy v rodině (Sokačová, 2006).

1.3.1.1 Gender dělba práce

Někteří autoři a autorky vidí prapříčinu v diskriminaci žen v kapitalismu a s ním spojenou dělbu práce. Jiní tento pohled striktně odmítají a tvrdí, že genderová nerovnost je starší než právě kapitalismus. Dělba práce v kapitalismu byla se ženami spojována spíše s neplacenou neproduktivní prací a naopak mužská s placenou produktivní prací. Mužská práce je přitom ceněna více než práce ženská (Křížková, 2004).

Podle Michele Berrett spočívá genderová nerovnost v systému sociálních praktik. Které rozdělila do 5 skupin:

1. systém výrobních vztahů a dělby práce
2. systém vzdělání
3. organizace a ekonomické zajištění domácích prací
4. podíl a účast na politické moci
5. kulturní procesy související se sexualitou a rozmnožováním (Křížková, 2004).

1.3.1.2 Ženské povolání

Sociální role je spojeny s nimž se můžeme setkat například v pracovní oblasti, kde se hovoří o typicky „ženském povolání“ a nebo můžeme slyšet, že politika je „mužská záležitost“. Pojem „ženská povolání“ vyjadřuje, že nás jako hlavní nezajímají schopnosti jednotlivých žen, které chtějí najít zaměstnání, ale především jejich příslušnost k určitému pohlaví. V praxi to tedy znamená, že jelikož má žena ženské pohlavní znaky, společnost předpokládá, že se při volbě svého budoucího zaměstnání bude zaměřovat na práci v konkrétní oblasti. V mnoha oborech, v kterých by žena při své kvalifikaci třeba uspěla, je prakticky vyřa-

zena, jelikož je to předností mužů. Ve snaze něco v této oblasti změnit, přijde určitý společenský postih. Často slovní forma, že její vystupování je „neženské“ (Dočekal, 2007).

Feminizované obory a pracovní místa, jsou často ty, ve kterých podíl žen dosahuje 70% všech pracovníků. Tyto obory jsou následně společností označovány nejruznějšími femininími znaky. S tímto úzce souvisí také nižší mzdy pro ženy na trhu práce, nižší prestižní povolání, méně výhod v zaměstnání a nižší jistoty (Křížková, 2004).

1.3.2 Diskriminace žen

Genderový kontakt je pojem, který poprvé zavedl Carole Pateman ve své knize *The Sexual Contract* (1988). Je to soubor nepsaných pravidel, která mužům a ženám přiřazují odlišné pracovní uplatnění, povinnosti a odpovědnosti. Vždy je v tomto smyslu jedno pohlaví, v běžném životě, znevýhodňováno. Z pohledu genderového kontaktu jsou to právě ženy, kterým nejsou připisovány a přiřazovány nejvyšší pracovní místa. Ženy jsou právě ty, které bývají v práci hodnoceny jako méně výkonné a schopné v porovnání s muži. Tohle vše je ženám v genderovém kontaktu obecně tolerováno, jelikož se od nich očekává vložení více sil do rodiny. Ale mohou to být i muži, kteří mohou být genderovým kontaktem znevýhodňováni (Křížková, 2004).

Pracovní diskriminace žen začíná již při výběru nových pracovníků na volná pracovní místa. Ženy bývají znevýhodňovány v důsledku toho, že velké množství z nich dá přednost rodině před zaměstnáním. Z tohoto hlediska jsou znevýhodněny i ty ženy, které se rozhodly, že nechtějí mít děti či rodinu. Vedle diskriminace pohlaví je diskriminace mzdová. V České republice je mzdový průměrný rozdíl mezi muži a ženami kolem 25%. Argumenty, které se snaží vysvětlit nižší mzdy žen, poukazují na mnohem vyšší zastoupení mužů v lépe placených pracovních místech a tím jsou neobjektivní. Pokud srovnáme mzdy obou pohlaví na odpovídajících pozicích ve stejném oboru, zjistíme, že i přesto jsou mzdy mezi muži a ženami značně rozdílné. Především na nejvyšších pozicích je tento rozdíl nejvýraznější. Tato odchylka ve mzdách, ve všech oborech, je také zřejmá u vysokoškolsky vzdělaných lidí. U vysokoškolsky vzdělaných žen je mzda pouze 65% mzdy vysokoškolsky vzdělaných mužů. Na českém trhu práce v současnosti platí, že na všech vyšších pozicích je mnohem nižší procento žen a tím i větší rozdíl v jejich ohodnocení, tzn. v jejich mzdách (Křížková, 2004).

Na pracovním trhu se vyskytují některé diskriminační zvyky vzhledem k ženám, které mají malé děti. Tento jev byl vyzorován především v malých firmách a organizacích, kde pokud žena chybí, její nepřítomnost je více rozpoznatelná v chodu firmy či organizace oproti větším podnikům. Na počátku rodičovství je pro ženy, které chtějí být zapojeny aktivně na trhu práce, velmi výhodné pracovat na zkrácené úvazky. Takto si žena pěstuje kvalifikaci, která je pro ni velmi důležitá a přínosná (Sokačová, 2006).

1.3.2.1 Mýtus rovnosti založené na svobodné vůli a osobitých schopnostech

Tento mýtus je součástí novodobých politických názorů na společnost. Mýtus říká, že v současné společnosti jsou podmínky nastoleny tak, že záleží jen na jednotlivci a na jeho ambicích a snaze, kam daleko se dostane a kým se může stát. Podmínky jsou ve společnosti stejné a možná diskriminace žen je zavádějící. Nerovnost je tedy vyvozována z nedostatku vůle nebo odhodlání jedince se prosadit nebo z individuálních schopností (Křížková, 2004).

Z tohoto vyplývá, že jsou tedy pro muže a ženy pracovní podmínky nastoleny rovně. Jak je tedy možné, že ženy se stejnou kvalifikací, na stejných pracovních postech a stejnou dobu v organizaci, jsou mnohem hůře platově ohodnoceny než muži (Křížková, 2004).

1.3.2.2 Vzdělávání žen

Na konci devatenáctého století formální vzdělání dosáhlo jen malé množství dívek. Gramotnost žen se i přesto postupně zvyšovala a ženy měly čím dál větší přístupnost k lidovým románům, časopisům a ostatní literatuře (Abramsová, 2005).

Je důležité mít na paměti, že průměrné vzdělání zaměstnaných mužů a žen se může lišit, i když je průměrné dosažené vzdělání mužů a žen v populaci obdobné (Sokačová, 2006).

Genderové stereotypy se uplatňují také při volbě oboru, např. studentky medicíny bývají odrazovány od oboru jako je třeba chirurgie, často jim bývá vysvětlováno, že to není prací pro ženu. Ženy jsou také upozorňovány na to, že například „normální“ rolí ženy není vedení velkého podniku. (Abramsová, 2005).

1.3.3 Genderově integrovaná organizace

Hlavním předmětem managementu generových vztahů je problematika vytváření rovných příležitostí pro muže a ženy v organizaci. Slovo „vytváření“ nastiňuje, že změna v genderových vztazích potřebuje delší čas a jejím cílem je nejen rovnost zavést, ale také udržet ji a podporovat (Křížková, 2004).

V jakékoli organizaci by bylo ale chybou věřit, že k nastolení pracovní rovnosti stačí jen nějaká řídicí opatření. Proto je důležité zaměřovat se také na kulturní a společenské podmínky, ve kterých se pokoušíme vztahy pozměnit. V genderově integrované organizaci jde především o to, že zde nikdo není znevýhodňován nebo zvýhodňován podle kritéria, zda je muž či žena (Křížková, 2004).

V různých organizacích, které jsou vedeny muži, se velmi často můžeme setkat s projevy, které velmi výrazně vylučují ženy z dění, které se odehrává v organizaci. Mnoho názvů, které označují řídicí postavení mají pouze variantu mužského rodu. I v neformálních hovorách, které se orientují na mužské aktivity, zájmy, vtipy na účet ženského pohlaví, zesměšňující označení žen a jejich schopností, se projevuje ženská diskriminace. Vše vede k tomu, že ženy v organizaci buď přijmou vedlejší místa a role, a nebo přijmou chování, které odpovídá mužskému modelu. Bohužel ani druhá možnost, není zcela bez rizik, jelikož muži ženy, které napodobují jejich vzorec chování hodnotí často jako „směšné“ nebo příliš „agresivní, asertivní“. Genderové nerovnosti tedy narušují vztahy mezi muži a ženami v organizaci, ale také mezi ženami navzájem. Ve studii Dorothy Markiewicz (2001) bylo uvedeno, že mnohé manažerky, aby dokázaly, že nepatří do kategorie žen označované jako méně schopné a spolehlivé, chovají se k ostatním ženám přehnaně netolerantně a kriticky. Pokud se změní podniková kultura, často dochází k odstranění těchto skutečností (Křížková, 2004).

2 POSTAVENÍ ŽENY V RODINĚ

Na konci osmnáctého století vědci a spisovatelé nově definovali pojem ženství. Přirozené rozměry jako ženské. Na počátku devatenáctého století osud žen stanovovala biologie, která určovala pozici žen prostřednictvím jejich schopností rozmnožovat se. Ženám bylo neustále vtlačováno do paměti, že se ženství zakládá na trpělivosti, pokornosti, zbožnosti, sebeobětování, mateřství a životě v rodině. To vše za pomoci nejrůznějších příruček pro manžele, domluv a také románů například J.J.Rousseau. Rodinný život jako přednost ženy byl právě v devatenáctém století poměrně hodně rozebírán a rozvinut. Ve výchově dívek k ženství bylo hlavním mottem služba lidem a sebeobětování. Domov byl pro ženu místo, kde mohla uplatňovat svou moc. Ženy si postupem času začaly uvědomovat, že pozici, kterou zauímají doma, je možné uplatnit i ve veřejném životě (Abramsová, 2005).

V devatenáctém století, ve srovnání s minulostí, je pro ženu velmi důležité, aby vstoupila do svazku manželského. Tlak společnosti na založení této instituce je velmi výrazný. Ženy začaly více očekávat, že jim manželé, kromě materiálního zaopatření, budou také životními partnery. Chtěly, aby manželé uznávali jejich práci v zaměstnání a v rodině, podporovali je v jejich snahách, byli jejich jistotou, vyjadřovali jim lásku a současně byli i jejich partnery a přáteli. Bohužel ne všechny tyto touhy byly naplněny a manželství bylo ženami neustále kritizováno. Objevila se řada protestů proti manželství, do kterých musely ženy vstoupit z rozumu. Provdané ženy se dožadovaly také změny v oblasti práva, majetku, opatrovnictví dětí a aby měly větší ochranu v oblasti domácího násilí (Abramsová, 2005).

Žena a rodina spolu vzájemně tvoří přirozený svazek těchto slov. Neodborná veřejnost často určuje právě ženu jako tu, která ručí za správný a bezproblémový chod rodiny. Muž má, ale v rodině také nenahraditelnou odpovědnost, přestože jeho odpovědnost je odlišná, není o nic menší než právě odpovědnost ženy. Mužské role v rodině nejsou tak výrazné jako ženské, což znamená, že v rodinné sféře je značně dominantní žena (Možný, 1990).

Z výzkumu v knize *Moderní rodina* vyplývá, že ve více než polovině rodin se objevují příležitostně ostřejší spory. Připouštějí to muži i ženy a často jsou tomuto bohužel svědci i děti. Ženy jsou často ty, které jsou původcem rozvodu. Sociologové však zastávají názor, že to není tak jednoznačné. Ten, kdo zažádá o rozvod je původcem rozvodu, ale nemusí být právě on, kdo je původcem rozpadu manželství. Pro ženy, které zůstaly na výchovu dětí

samy, je to nejjednodušší cesta jak přimět muže k příspěvku na výchovu dětí (Možný, 1990).

2.1 Postavení žen a mužů v rodině

Pokud se ohlédneme do minulosti, konkrétně do Pravěku, najdeme zde prvotně pospolnou společnost. Existovala tady naprostá rovnost mezi muži a ženami a také dohromady rozhodovali o nejrůznějších věcech rodu. Tato rovnost byla základním prvkem párového i skupinového manželství. Po celou dobu svého života žena zůstávala ve společenství, ve kterém se narodila, aby zůstala nablízku svým příbuzným. Naopak manžel ženy často vstupoval do kolektivu od jinud, což znamenalo, že zde byl izolovaný, takový „host“ a bez jakékoliv moci. Proto také panovala v manželství určitá nadvláda právě žen. V této době neexistovaly žádné ekonomické podmínky, které by ženám určovaly určitou podřadnost ve společnosti. Ke změně dochází v době bronzové a straší době železné. Ekonomická vyrovnanost mezi pohlavími se začíná měnit. Objevuje se dělba práce a muži z tohoto vývoje získávají vše nové na svou stranu, postupně se tedy formuje nadvláda mužů nad ženami (Klabouch, 1962).

„Podle francouzského sociologa Françoise de Singly (1999) v tradiční rodině, existující přibližně do konce 19. století, rodinné kolektivní zájmy převažovaly nad zájmy individuálními. V první fázi moderní rodiny, s překračující individualizací společnosti, se začaly prosazovat zájmy jednotlivců- ovšem těmito jednotlivci byli prakticky pouze muži, protože ženy se dále obětovaly a žily pro ostatní členy rodiny. Ve druhé fázi moderní rodiny, od konce 60.let dvacátého století, se individui stávají i ženy a usilují o uznání a naplňování svých vlastních zájmů, které se mnohou, ale nemusí shodovat se zájmy rodiny. Reakcí je obvinění žen ze sobectví a krize, do které se rodina dostala, včetně připisování viny za nárůst rozvodů a za nedostatečnou péči o děti. Za těmito konzervativními názory stojí mimo jiné představa, že nerodinné soužití je hrou s nulovým součtem: uspokojují-li se zájmy jednoho člena rodiny, dochází nutně k zanedbávání zájmů jiných členů, v tomto případě dětí. Singly dokazuje, že tomu tak není a že naplnění a seberealizace žen v mimorodinných oblastech neznamená zanedbávání výchovy dětí. Naopak, vzhledem k tomu, že stěžejní funkcí současné rodiny již není zprostředkování a udržování tradiční morálky, jako tomu vesměs bylo v předchozích obdobích až do 60.let dvacátého století, ale zejména konstrukce osobní iden-

tity a autonomie dětí, pracovní seberealizace žen výchovu potencionálně obohacuje. Děti se, kromě jiného, mohou učit novým modelům a vzorům jednání, včetně genderových vztahů Radimská (In Křížková, 2004, s. 70).“

V moderní koncepci již není sociální identita ženy vyvozována od muže. A muž svou sociální identitu nevyvozuje z rodinných pout. Oba manželé nachází svou svobodnou identitu v zaměstnání, práci a zájmech ve volném čase. Ženy a muži, oproti tradičnímu pojetí, se přátelí s opačným pohlavím, z čehož by dříve plynula určitá konkurence lásce v manželství (Možný, 1990).

Vztah otce k dětem je v rodině více volnější nežli matčin. Již v raném věku dítěte se tento vztah utváří i ze strany dítěte, tento přístup vydrží i do období dospělosti dětí a poté stárí. Volnější postoj otce k dětem tedy není pouze v období raného dětství, kdy se dá předpokládat, že matka bude mít k dítěti blíže nežli otec. Není to však vždy pravidlem, ale z velké části tomu takto je (Možný, 1990).

Matka je většinou právě ta, která se více zajímá o volný čas dítěte, o kamarády a také s ní více adolescenti rozebírají nejrůznější témata. Stará se také více o přípravu dítěte do školy. Naproti tomuto je otec v rodině více autoritativní, což znamená, že mnohokrát více poručuje než matka a žena spíše prosí a požaduje. Z toho vyplývá, že horší vztahy mají častěji děti s otcem. A otec je také častěji uváděn jako hlava rodiny (Možný, 1990).

2.2 Dělbá rolí v rodině

„Rodina představuje z hlediska utváření a reprodukce genderových vztahů jednu z nejdůležitějších institucí. Zavedený model rozdílů vztahů mezi mužem a ženou vymezuje mužům práci a ženám rodinu jako oblast, ve které se mají primárně realizovat a prosazovat. To ovšem neznamená, že rodina je jako celek ovládána ženami a feminními principy. Rodina představuje jednu z mála oblastí, v nichž je uplatňování „ženských“ hodnot tolerováno a akceptováno. Tato akceptace má navíc svoje hranice, odvíjející se zejména od ekonomické závislosti žen a dětí na mužských živitelích. Modely genderových vztahů uplatňovaných v rodině jsou tedy dlouhodobě utvářeny v duchu obecné patriarchální nadřazenosti mužů nad ženami (Křížková, 2004, s. 31).“

Rozdělení rolí a povinností v rodině je jednou z hlavních složek, která umožňuje rodičům sladit profesní a rodinnou sféru. Dělbou rolí v rodině stojí v určité míře na sociálních stereotypch a v neposlední řadě také na osobních preferencích jednotlivých osob. Výzkum, který byl prováděn, potvrdil, že ve většině domácností stále platí genderové rozdělení rolí. To znamená, že žena se více věnuje rodině, které dává přednost před prací a naopak muž se soustřeďuje především na práci i často na úkor rodiny. Také pracující ženy se snaží více zapojit svého muže do domácnosti a rodiny, než ženy, které jsou v domácnosti a nepracují (Sokačová, 2006).

Z výzkumu, který byl proveden Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí vyplynulo, že o domácnost a děti se převážně starají ženy. Většinu domácích prací v 87% provádí ženy s dětmi a jen v 13% domácí práci provádí ženy a muži zhruba rovnoměrně. Ženy také mnohem více provádějí nákupy a starají se o péči o jejich děti. Naopak muži ve většině domácností v 72% provádí různé opravy a údržby. A ve volném čase se oba partneři zhruba rovnoměrně věnují svým dětem. Z výzkumu také plyne, že většina žen je v rané fázi rodičovství s takovou to tradiční dělbou práce mezi partnery spokojena, opačně je tomu však v pozdějších fázích (Sokačová, 2006).

Podle výzkumu Rodina 2002 se ženy zhruba kolem 23 hodin týdně zabývají domácí prací, na rozdíl od žen muži 13 hodin. V českých rodinách pere prádlo většinou žena a to v 92%, v 82% vaří žena, v 80% rodin uklízí obvykle žena, v 58% vždy nakupuje žena a společně nebo jen zhruba stejně nákup realizuje jen 36% domácností. V této souvislosti je pro ženy, které jsou začleněny do pracovního procesu, práce v domácnosti takovou „druhou směnou“ (Křížková, 2004).

Z výzkumu, který byl v knize Moderní rodina proveden vychází následující. Oba rodiče zastávají poměrně stejný názor, že všech domácích pracích by se měli rovnoměrně účastnit jak chlapeci tak děvčata. V 84,1 % jsou o tom ujištěny matky a pouze v 14,2 % si myslí, že dívky mají v domácnosti vykonávat ženské domácí práce a chlapeci mužské práce. Zhruba v polovině domácností partneři společně rozhodují o rodinných financích a chodu domácnosti (Možný, 1990).

2.3 Péče o děti

V devatenáctém století nebylo mateřství pro většinu ženy „milou profesí“. Mateřství, kterému by se ženy mohly věnovat nepřetržitě a bylo jejich hlavní náplní dne, bylo umožněno jen malému množství šťastných žen. Byly to především ženy, kterým nechyběla podpora a bohatství. Což znamenalo, že svým dětem mohly dát svůj veškerý čas, péči, pozornost a potřebnou lékařskou péči. Ženy ze středních tříd chápaly mateřství na celý úvazek jako úkol, který musí splnit vůči společnosti a základ identity ženy. Úkoly vůči společnosti bylo myšleno plození dětí, působení v domácnosti, rozšiřování důležitosti mateřství mezi pracující ženy. Pracující ženy byly neustále kritizovány a považovány za nevzdělané, kterým je potřeba dávat neustále kázání, aby se z nich staly dobré matky. Po první světové válce nastala změna a mateřství nebylo chápáno jako povinnost. Matka a mateřství nebylo v centru pozornosti naopak stalo se jim dítě a zdraví dítěte (Abramsová, 2005).

Prosté ženy neměly dostatek informací, aby věděly, jak se nachystat na příchod dítěte, jak správně se o dítě starat a jaké jsou příležitosti placeného a neplaceného zaměstnání. To vše se změnilo až po první světové válce. Teprve ve dvacátém století měly ženy nějaký vliv na plánování rodičovství (Abramsová, 2005).

V ČR se péči o děti během rodičovské dovolené věnují zejména ženy. Muži na rodičovské dovolené se u nás objevují velmi zřídka a tvoří pouhé 1% osob, které pobírají rodičovský příspěvek. Tak nízký počet otců na rodičovské dovolené bude nejspíše z důvodu finanční situace, ale také z postojů zaměstnavatelů, kteří mají často velmi nevstřícný postoj (Sokačová, 2006).

K vyrovnání rozdílů mezi ženami, v souvislosti s užitím nároku na mateřskou dovolenou, byla v roce 2001 zavedena šance i mužům užít rodičovskou dovolenou. Tato možnost může ženám zkrátit nepřítomnost v zaměstnání tím, že je v péči o děti na nějakou dobu zastoupí partner. Obecně je však známo, že ženy velmi nerady nechávají na otci jejich mateřské povinnosti. To nastiňuje fakt, že tedy velkou část rodičovské dovolené zaujímá žena. Z této situace vyplývá, že až se žena rozhodne zapojit aktivně na trhu práce, její situace bude složitější. Jsou zde předsudky zaměstnavatele v harmonizaci zaměstnání a péče o dítě. Tyto předsudky jsou založeny na faktech, že rodině a dětem se především věnuje žena, která z tohoto důvodu zažádá o volno, pokud to okolnosti v rodině vyžadují. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí provedl výzkum, z kterého jasně vyplývá, že v prakticky 90%

rodin se o nemocné dítě stará matka. Především finanční důvody jsou pro 84% žen tím hlavním faktorem, proč o nemocné dítě nepečuje také partner (Sokačová, 2006).

2.3.1 Harmonizace rodiny a zaměstnání

V dnešní době je velmi diskutovaným tématem tlak mezi rodinou a zaměstnáním. Toto téma se otvírá nejen v individuálních domácnostech, ale také v politice a v podnikatelské oblasti. Je velmi nezbytné dojít k určité harmonizaci mezi rodinou a zaměstnáním. A také najít účinný způsob, jak k tomuto souladu dojít. Úsilí o tuto harmonizaci podporuje v individuální rovině rodiny a jednotlivci. Také velmi důležitou roli v tomto procesu hrají zájmy klíčových sociálních účastníků. Mohou to být lidé žijící v klasickém manželství, odlišné formy nesezdaného soužití nebo také zaměstnavatelé, malý živnostníci, velké firmy i stát. Pokud si vše spojíme do souvislostí, tak v dnešní společnosti rodina, trh práce a stát vytváří navzájem se ovlivňující složky. Pokud nastane disharmonie mezi rodinou a zaměstnáním, člověk skutečnost vnímá jako zábranu v kvalitách života (Sirovátka, 2006).

Ve snaze harmonizovat pracovní a rodinné povinnosti často rodiče žádají o pomoci, s péčí o děti a především jejich hlídání, svoje rodiče. Je to zhruba ve třech čtvrtinách rodin. Jednou z možností je také mateřská školka. Mateřská škola hraje významnou roli především, když se žena vrací po rodičovské dovolené zpět do zaměstnání (Sokačová, 2006).

Návrat ženy z rodičovské dovolené do zaměstnání je ovlivněn mnoha faktory. Jedním z mnoha podstatných okolností, které ovlivňují návrat popřípadě nenávrat ženy do zaměstnání je narození dalšího dítěte nebo otěhotnění. Což znamená, že absence ženy na trhu práce se může prodloužit na několik let. Matky, které se rozhodnou setrvat na rodičovské dovolené maximální možnou dobu, jsou většinou nejvíce nasměrovány na své mateřství a rodinu. Na druhé straně ženy, které realizují svůj návrat do zaměstnání dříve než jim skončí rodičovská dovolená mají větší potřebu být v kontaktu se svou profesí, udržet si kvalifikaci, být ve styku se spolupracovníky, klienty atd. Obecně platí, že ženy, která dosáhly vyššího vzdělání a kvalifikace zůstávají na rodičovské dovolené kratší dobu, oproti ženám, které vykonávaly ne tak náročné povolání. Důležitý význam má také situace matky, ve které se nachází. Na trh práce se dříve vrátí ženy ovdovělé a svobodné (Sokačová, 2006).

2.4 Patriarchální model rodiny

„Muži měli vždycky osud ženy ve svých rukou. A nerozhodovali o něm v jejím zájmu. Měli na mysli pouze své vlastní plány, své obavy a potřeby. Uctívali bohyni-matku jen proto, že jim příroda naháněla strach; jakmile však jim bronzový nástroj dal možnost přírodu zvládnout, nastolili patriarchát. Je to pak konflikt rodiny a státu, co určuje postavení ženy Beauvoirová (In Osvaldová, 2004, s. 33).“

Patriarchát je termín z devatenáctého století a také termín z marxismu. Zavedení patriarchátu pro ženy znamenal její lidský a společenský pokles a také vznik jejích útisku. Engels ve svém díle *Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu* byl pevně přesvědčen že: *„Svržení ženského práva bylo světodějnou porážkou ženského pohlaví. Muž se chopil kormidla také doma, žena byla zbavena své důstojnosti, porobena, stala se otrokyní jeho žádosti a pouhým nástrojem na rození dětí. Toto ponižující postavení ženy..... bylo postupně zkrášlováno a pokrytecky zastíráno, místy také odíváno do mírnější formy, zrušeno však nebylo (Možný, 1990, s. 116).“*

Patriarchát se dá interpretovat ve dvou odlišných směrech a to individuálně rodinný a strukturálně sociální. Interpretace patriarchátu individuálně rodinného (měšťanský liberalismus) vyzdvihuje v rodině krutovládu muže a patriarchát se zdát být částečným poddanstvím žen jejich mužů. Naopak patriarchát strukturálně sociální (socialistický) vyzdvihuje všeobecnou podřízenost mužům, která vychází z organizace postojů, která ve všech sociálních oblastech znevýhodňuje ženu (Možný, 1990).

Měšťanské liberální feministické hnutí usilovalo především o to, aby se ženy mohly také uplatňovat v placeném řemeslu nebo svobodném podnikání, jako jejich muži, kterým tyto podmínky umožňovala liberální společnost. Na druhé straně socialistické ženské hnutí vědělo, že pokud by se proletářským ženám podařilo vybudovat rovnocenné postavení, jak mají jejich muži, nic by se to pro ně nezměnilo. Narozdíl od liberálek ony zaměstnání měly a nemusely ani soupeřit s muži. Jestliže je však muži omezovali v práci a nesouhlasili s touto aktivitou, bylo to zejména proto, že z jejich strany cítili nebezpečnou konkurenci na trhu práce. Překážka proletářské ženy se tedy ubírala jiným směrem a to konkrétně ve stavu dvojího břemen, které bylo způsobeno uspořádáním poměrů. Za toto uspořádání mohli právě muži a jsou tedy aktéry útisku žen. Žena byla v nelehké situaci, nespravedlivé využívání ženy zaměstnavatelem a vedle toho rození a péče o velký počet dětí. Hlavním problému

dvojího břemene byla především změna kvality práce nikoli však změna množství práce. S chátráním tradiční společnosti se práce v domácnosti a mimo ni stala horší. Dvojí břemeno tu bylo již v dřívějších dobách, jen nebylo jako břemeno pocíťováno. Muži ale v průběhu času svoji tradiční důstojnost ztratili a musí se s touto ztrátou vyrovnat (Možný, 1990).

V devatenáctém století a na počátku dvacátého století vědci dospěli k velmi zajímavým poznatkům. Po tisíciletí byly za vrcholná božstva pokládány ženy, což znamená, jestliže muži neměli moc nad ženami, měly ženy moc nad muži. Dávná historie tedy nebyla patriarchální, ale naopak matriarchální. Postupem času se ale ukázalo, že objevené důkazy vlády žen nad muži nijak těmto úvahám nenapomohly. Spousta vědců se tedy vrátila zpět k tradičnímu pojetí. Domnívali se, že pokud ženská nadvláda nikdy nebyla, patriarchát musel existovat vždy a být všeobecně závazným pravidlem mezilidských postojů. Nově objevené důkazy však neschvalují ani jednu ze zmíněných názorů (Eislerová, 1995).

Historie nám dává jasně najevo, že mužské pohlaví mělo již od nepaměti všechnu moc na své straně. Muži, už v prvních zmínkách o patriarchátu, moc dobře věděli, že musí v ženách pěstovat permanentní závislost na nich. Zákony byly nastaveny proti ženě, z čehož vyplývalo, že se žena stala tou Druhou (Beauvoirová, 1966).

Zákony patriarchátu, které jsou staré více jak tisíc let zavedl muž. A to zejména proto, že byl více vlivný nebo tělesně silnější. Většina žen tyto zákony poslušně akceptovala a stylem svého života a myšlením posilovala patriarchát. Patriarchát stále do jisté míry existuje, ale jeho vážnost je na počátku dvacátého prvního století komická Sommerová (In Chřipková, 1999).

3 FEMINISMUS

Feminismus je velice úzce spojen s genderovou problematikou. Gender a feminismus nejsou stejné „věci“. Feminismus je v podstatě ženské hnutí, které hájí práva žen. První snahy byly již v 17. století v Evropě. Tehdy šlo hlavně o poskytnutí vyššího vzdělání a možnost žen vlastnit majetek. Až v 19. století se ženské hnutí začalo zabývat otázkou volebního práva ženám, které se jim podařilo prosadit ve 20. století. Poté se hnutí zaměřilo na rovné prosazení ekonomických a sociálních příležitostí mužům a ženám. V boji za práva žen se často feministky setkávaly s odporem a nesouhlasem. Díky tomu se řada feministek začala velmi radikálně stavět proti všemu co bylo „mužské“. Byly to jen neúměrné reakce na pocity bezmoci a beznaděje. Tyto postoje, ale nikdy nereprezentovaly opravdové ženské hnutí (Křížková, 2004).

*„Feminismus je neprávem často označován jako směr, který je proti mužům, v lepším případě jako problém, která se týká pouze žen. Většina feminismů tvrdí, že existují rozdíly mezi muži a ženami, ale jakákoliv rozdílnost nemůže být základem pro diskriminaci. Feminismus je také otázkou mužů, protože pevně stanovené genderově podmíněné role omezují nejen ženy, ale i muže. Stačí si připomenout diskriminaci otců po rozvodu (Historie- O ženách, mužích, feminismu a gender studies In: *Feminismus.cz* [online]. Gender Studies o.p.s, c2003).“*

Feministky, které bojují za práva žen, nemůžeme brát jako revolucionářky, ale spíše jako demokratky, které se snaží nastolit oprávněnou vyrovnanost mezi muži a ženami Sommerová (In Chřípková, 1999).

Nezbytnost feminismu je celková a místní a proto se feminismus nikdy nevytratí. Existuje ještě pořád spousta oblastí světa, kde jsou ženy stále utlačovány a v některých se dokonce jejich stav zhoršuje. Pokud srovnáme situaci v historii a dnešní je zcela odlišná. Máme k dispozici dědictví feminismu, které najdeme v literatuře, v umění, v historických zkušenostech, v myšlení atd. K těmto všem odkazů feminismu mají postupně přístup ženy odlišných kultur a jazyků Duncan (In Pachmanová, 2001).

Pokud ve světě bude stále existovat alespoň malá nerovnost mezi mužem a ženou, feminismus nikdy nedospěje do zániku. Problému nerovnosti mezi pohlavími by se neměly věnovat jen ženy, ale také muži by se měly zapojit do této problematiky. A jestli muži mo-

hou být feministy, na toto téma se vedou rozporuplné debaty už mnoho let. Feminismus by měl mít na své straně ale co největší počet příznivců Tucker (In Pachmanová, 2001).

„Vývoj feminismu nekončí druhou vlnou. Někteří/ré autoři/rky (např. Mirek Vodrážka) hovoří o třetí vlně, která se neomezuje pouze na pracovní či politickou oblast, ale snaží se zkoumat samotné sexistické základy společnosti a odhalovat subjektivitu ženy. Jiní však protestují s tím, že nelze mluvit o další vlně, pokud nebyly naplněny požadavky vlny předchozí (Historie- O ženách, mužích, feminismu a gender studies In: *Feminismus.cz* [online]. Gender Studies o.p.s, c2003).“

3.1 Mýty

Kolem feminismu se šíří řada mýtů. Češi z něj cítili další –ismus, ideologii a k tomuto měla česká společnost velký odpor, důvodem byly jistě zkušenosti s rozličnými diktaturami (Osvaldová, 2004).

3.1.1 Předsudky spojené s feminismem a feministkami

Slovo feminismus je bohužel spojeno s řadou falešných představ a mýtů. Hlavní myšlenkou je, že feministky jsou „spolek“ společensky nevzhledných, zakomplexovaných žen, jejichž hlavní priorita je nenávisť vůči mužům a nenávisť vůči úspěšnějším ženám. Další mylné názory jsou také, že feministky jsou často lesbičky, kterým nejde o změnu společnosti, ale v hlavní řadě pomsta mužům (Křížková, 2004).

Za další mýtus může být považována skutečnost, že za pravlast feminismu bývá často nesprávně označováno USA. A to z důvodu, že právě v Americe se ženské hnutí rozvinulo a prosadilo nejvíce a také proti Evropě se zde ženy začaly mnohem dříve a ve větší míře uplatňovat v pracovní oblasti (Křížková, 2004).

3.2 Historie feminismu

Počátky feminismu jsou velmi rozporuplné. Ve dvou významných historických událostech, francouzská revoluce a boj amerických osad za nezávislost, vládne většinová shoda. To jsou počátky, kdy dochází ke změně v postupném vnímání dvou odlišných rolí ve společnosti. V dané době, ve které se ženy nacházely, musely přijímat role mužské a věděly, že je mohou vzít na sebe (Osvaldová, 2004).

V 19. století v Ottově slovníku naučném se známá česká představitelka feministického hnutí a politička Františka Plamínková (1875-1942) vyjadřuje názor na ženskou emancipaci.

„Hlavní složky hnutí emancipačního jsou:

- 1. úsilí o uvolnění individuální s praktickým požadavkem neobmezovaného vzdělání pro ženy,*
- 2. sociální a éthické s požadavkem přístupu ke všem povoláním a oborům lidské práce, odstranění dvojí morálky, nuceného celibátu, prostituce,*
- 3. politické, bojující za právo volného sebeurčení ve státě, tedy volební právo, změny některých zákonů,*
- 4. rodinné, snažící se o mravní a právní rovnost v rodině, nezávislost hospodářskou a rodičovskou a rodičovskou moc (...)*

Jádro sporu: platí individualismus také pro ženy, nebo jest žena určena podříditi se prospěchu rodiny a společnosti, tedy místo svobodného sebeurčení a volby povolání, jak chce feminismu s- uzavřítí ji do sféry dané tradiční dělbou práce – pouze do domácnosti – jak chít odpůrci.

Důvody těchto: žena určena mateřství, její psychika podprůměrná: není géniův ani velkých myslitelů – žen. Důvody feminismu jsou: žena je především člověk, život její není vyčerpán úkolem manželky a matky Plamínková (In Osvaldová, 2004, s. 18).“

Jeden z požadavků feministek bylo vzdělání pro ženy. První střední škola pro děvčata byla otevřena v Bostonu v roce 1826. Na škole se vyučovala gramatika, botanika, filozofie, francouzština, hudba apod. V New Yorku v roce 1865 byla zavedena první vysoká škola pro ženy. Za nejvíce vzdělanou ženu v této době byla považována Margaret Fullerová, lite-

rární redaktorka, kritička a spisovatelka. V šedesátých letech se na univerzitu dostaly ženy v Paříži, dále v sedmdesátých letech v Stockholmu, Helsinkách, Kodani, Haagu, Oslu, Bernu, Cambridge a v Německu a Rakousku-Uhersku až v devadesátých letech (Osvaldová, 2004).

Dalším oblastí emancipačního hnutí byl rovnoprávný postoj k povolání. V devatenáctém století se povaha práce značně měnila. Tradiční výroky, že v domácnosti se žena cítí nejlépe a je to její hlavní priorita, už nebyly tak zřejmé. Začaly se objevovat názory, že se žena v domácnosti cítí jako v pasti, jelikož byly stále postaveny mimo společenské dění a neorientovaly se v něm. Ženy tedy požadovaly, aby se mohly prosadit i mimo svůj domov. Zprvu první ženy a dívky působily v placených činnostech jako učitelky, ošetřovatelky a hospodyně. Postupem času se také objevují v oblastech administrativy, odchodu, účetnictví atd. Jako jednu z mnoha lze zmínit Florence Nightingaleovou (1820-1910), která získala vzdělání v oboru ošetřovatelství, i přes velký nesouhlas její rodiny. Jako ošetřovatelka se zúčastnila krymské války a přišla s novým systémem péče o raněné, díky kterému se podařilo zachránit spoustu životů (Osvaldová, 2004).

Třetím bodem feministek byla snaha dosáhnout rovného postavení žen a mužů a s tím související stejné volební právo. Ženy nesměly rozhodovat o svých dětech, svém majetku, psát závěť, podílet se na politických zasedání atd. V roce 1890 vzniklo Národní americké sdružení pro volební právo žen, v jejímž vedení byla jako první Elizabeth Cady Stantonová (1815-1902). O něco později v roce 1919 senát ve Spojených státech přijal dodatek k ústavě, který znamenal přijetí volebního práva občanům Spojených států bez ohledu na pohlaví. Ve Velké Británii byly ženy, i přes velké snahy, zrovnoprávněny v roce 1928. Francouzské ženy dosáhly volebního práva až v roce 1945, tedy po druhé světové válce. Naopak tomu bylo v severských zemích, ve Finsku měly ženy volební právo již v roce 1905 a o něco později byly do parlamentu zvoleny i ženy (Osvaldová, 2004).

Jak již bylo výše zmíněno, volební právo pro ženy bylo zavedeno až v 20. století. O několik let dříve v roce 1907 vešel v platnost zákon, který zaručoval všem zralým mužům, bez ohledu na společenské vrstvy, aktivně a pasivně se podílet na volbách. Zákon byl nazván „všeobecné volební právo“, i přestože se ženy nemohli voleb účastnit. Nakonec v roce 1918 byly ženy v tomto hledisku zrovnoprávněny s muži, bohužel „všeobecné volební právo“ nebylo chápáno rozšířeně, ve společnosti se mluvilo o zavedení „volebního práva pro ženy“ (Dočekal, 2007).

Po první světové válce nastala tzv. druhá vlna feminismu. K tomuto období patří studentké bouře, hnutí hippies, uvědomování si menšin (homosexuálů...) a s tím související protesty proti rasismu, počátky neomarxismu, odezva na konflikt ve Vietnamu atd. Postavy, které s druhou vlnou feminismu souvisejí jsou například Virginia Wolfová a Simone de Beauvoirová. Beauvoirová vystudovala na Sorboně filozofii, byla to také profesorka, spisovatelka atd. Znamé provokativní dílo Francouzky je kniha Druhé pohlaví. V druhé vlně feminismu byly ženy pod nátlakem opět posílány zpět do domácnosti. Ženy měly pocit nepotřebnosti a odstupu od světa. Utváří se také tzv. syndrom prázdného hnízda, kdy děti dospějí, budují si svoji domácnost a matkám, které neměly žádné zaměstnání nebo dlouhodobě nebyly zaměstnány, se rozplyne jejich význam života. V této době se objevuje významná osobnost Betty Friedanová (1921-2006). Měla tři děti, působila jako klinická psycholožka, novinářka, spisovatelka, přednášela na univerzitách, byla prezidentkou National Organization for Women, kterou založila, působila v První ženské bance a je považována za „matku feminismu“. Jedna z nejvýznamnějších knih, kterou napsala byla *The Feminine Mystique*. Tato kniha v šedesátých a sedmdesátých letech změnila řadu životů a chápání žen. Postupem času a také částečně díky této knize je koncept feminismus přijat a dostává se na univerzity. Vznikají ústavy women s studies a men s studies. Vznikají kritiky nového pokolení feministek na předchůdkyně a feminismus nemá dán ucelenou podobu. Objevuje se mnoho obměn a odnoží od tradičních až po radikální. (Osvaldová, 2004).

Betty Friedanová zemřela 4.2.2006 na selhání srdce v den svých pětadesátých narozenin.

3.3 Feminismus v Česku

Začátek feminismu v České republice se rozvíjel velmi pozvolna. Jeho hlavní prioritou bylo zlepšení postavení a uplatnění žen v životě, neměl žádné tendence zaměřené proti mužům. To vše bylo dáno rolí, kterou ženy v době národního obrození (19.století) zaujímal. Božena Němcová (1820 nebo 1817-1862) několikrát ve svých spisech vyzdvihovala, že mezi mužem a ženou má panovat rovnocenný vztah a mrzelo ji, že společnost, zákony ženu omezují a neumožňují ji vlastní volbu například ve výběru zaměstnání. Němcová také navštěvovala dámské kroužky, které povzbuzovaly ženy v rozvoji jejich samostatnosti (Osvaldová, 2004).

V roce 1863 byla v Praze založena Městská dívčí škola. Škola byla, ale určena především pro měšťanské dívky. O dva roky později v roce 1865 byla založena první průmyslová škola, která byla dostupná i pro dívky z nižších vrstev. Karolína Světlá (1830-1899) v čele s dalšími ženami zakládají v roce 1871 Ženský výrobní spolek, jehož byla také první starostkou. K rozmachu těchto ženských spolků výrazně napomohly české časopisy a noviny. Hlavní kompetencí spolku bylo zřizování průmyslových škol pro dívky, ale také vytvoření výrobních spolků, které měly ženám pomoci při zajištění obživy, i přestože se stanou vdovami nebo se nevdají. V roce 1890 vzniklo první dívčí gymnázium v Evropě Minerva, které vzniklo po několikaletém snažení zakladatelky Elišky Krásnohorské. Chlapci měli na studium celkem osm let, narozdíl od dívek, které musely vše stihnout během pěti let. Poté dívky mohly navštěvovat Karlovu univerzitu a poté končily studium zejména ve filologii, medicíně a filozofii. Zvláštností bylo, že ženy mohly studovat právo až po roce 1918. Podobně jako v Evropě se ženy začaly prosazovat v zaměstnání. Pronikly do oblasti ve výchově, zdravotnictví, sociálních službách, vzdělání a jako dělnice (Osvaldová, 2004).

V roce 1903 společně Teréza Nováková, která usilovně se angažovala v otázkách ženských práv, Marie Tůmová a Františka Plamínková založil v Praze Ženský klub český. Zde se setkávaly ženy bez rozdílu společenských vrstev. Hlavním úsilím ženského klubu bylo zajistit rovnoprávnost žen ve vzdělání, politice hlavně tedy volební právo pro ženy, zaměstnání a v právní oblasti. (Osvaldová, 2004).

Kolem roku 1905 se uskutečnilo množství demonstrací a zasedání za volební práva žen. Existoval také Výbor pro volební právo žen pod vedením Františky Plamínkové. Volební právo pro ženy bylo přijato v roce 1920 a bylo jako jedno z prvních v Evropě (Osvaldová, 2004).

Ženy se mohly nakonec až v roce 1912 aktivně účastnit v politických stranách a spolcích. V tomtéž roce se stala jako první žena Božena Viková Kunětická poslankyní českého sněmu a dokonce i první poslankyní ve střední Evropě. Jako první žena v Československé akademii věd působila Eliška Krásnohorská roku 1918 a byla také zvolena do senátu. Její následovnice byla již zmíněná Františka Plamínková. Učitelka, členka Československé strany národně socialistické, stala se senátorkou, aktivně se angažovala ve feministických aktivitách. Byla vězněna v Terezíně a také zde zastřelena (Osvaldová, 2004).

Ženské hnutí mělo k Boženě Vikové Kunětické rozporuplné názory, ale i přesto úspěch Kunětické byl brán i za jejich vítězství. Ve společnosti se objevily se značné kritiky proti tomu, aby se žena zapojila do politického života. Hlavními argumenty byly například: neuspokojivý dostatek inteligence, logiky a vynalézavosti, dále také žádné zásluhy – ženy nenastupují na vojenskou službu, za kterou muži od státu dostanou politická práva. Poslední výtkou byla, že ženy neplatí daně (ženy, které platily zcela výjimečně daně, bylo opravdu velmi málo). Poté co byla Kunětická zvolena, všechny výtky byly překlenuty. Kunětická za svoji politickou kariéru dokázala, že žena může mít vynikající politické schopnosti a právo aktivně se pohybovat v politice (Hanáková, 2006).

Po první světové válce se začaly ženy prosazovat v dalších oborech a také v parlamentu. Kromě Plamínkové to byla třeba Františka Zemínová (1882-1962), Milada Horáková (1901-1950). Horáková vystudovala právnickou fakultu UK, působila v Ženské národní radě, kterou po Plamínkové vedla. K feministické činnosti přivedla Horákovou právě Plamínková. Měla velký podíl na změně postavení ženy ve společnosti, prosazovala větší rovnoprávnost žen, uplatnění v zaměstnání a vytvoření kariéry, chtěla ženy zajistit po sociálním a právním hledisku. V roce 1940 byla zatčena a po propuštění z vězení byla zvolena poslankyní a předsedkyní Rady československých žen. Na podzim v roce 1949 byla opět zatčena a po smyšleném soudním líčení popravena. V mnoha ohledech stejný osud jako Plamínkovou a Horákovou potká také Milenu Jesenskou (1896- 19044). V jejich představách má žena právo na vlastní postoje, duševní život a je rovnoprávná osobnost. Všechny snahy v otázkách ženy ukončila 2. světová válka a socialismus. V roce 1948 vzniká Československý svaz žen (Osvaldová, 2004).

Ženy měly možnost vzdělávat se a uplatňovat se v zaměstnání, ale bohužel společenská diskriminace zůstala nepozměněna. Občanská otázka je důležitější než ženská a toto seskupení vydrželo až do 90.let. Tudíž druhá vlna feminismu československé ženy nijak neovlivnila (Osvaldová, 2004).

Po roce 1990 se feminismus v České republice zase více dostal do podvědomí lidí. Přestože to nebyl nový pojem, česká společnost ho brala jako něco, co jim bylo vtíráno do mysli především prostřednictvím feministických skupin. Feminismus byl tedy chápán jako něco neprozkoumaného. Díky tomuto se u nás různé feministické organizace snažily o granty, osvětlu, díky kterým by více informovaly společnost. V počátcích byl feminismus brán jako něco nepřijatelného. Režisérka Olga Sommerová tento stav výstižně zhodnotila slovy, že

feminismus je u nás ještě pořád vulgární slovo. Dnes je situace taková, že se naše společnost zabývá jak problémy novými, tak i starými, které ostatní demokratické státy mají již za sebou (Osvaldová, 2004).

V České republice se asi nikdy nezaloží nová feministická škola nebo nový myšlenkový směr. Vždy si budeme pouze vybírat ideje z ostatních škol a směrů. A to, co převezmeme pouze obohatíme svými zkušenostmi Šiklová (In Chřípková, 1999).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KVALITATIVNÍ VÝKUM NA POSTAVENÍ DNEŠNÍ ŽENY VE SPOLEČNOSTI A V RODINĚ

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách Creswell (In Hendl, 2005, s. 50).“

V humanitních vědách pojem kvalitativní výzkum označuje různé přístupy (metody, techniky) ke zkoumání pedagogických jevů. Do popředí nevystupuje kvantifikace empirických dat, nýbrž jejich podrobná kvalitativní analýza (Maňák, 2005).

Kvalitativní přístup využívá principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, procesuálnosti, kontextuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexní povahou jakéhokoli zkoumání. Využívá kvalitativních metod pro popis, analýzu a interpretaci zkoumaných vlastností fenoménů naší vnitřní či vnější reality (Miovský, 2006).

4.1 Cíl výzkumu

Cíl mého kvalitativního výzkumu jsem shrnula do jednoho základního bodu:

- Jaké je postavení současné ženy ve společnosti?

Hlavním úkolem tohoto výzkumu bylo zjistit, pocity a zkušenosti běžné ženy v naší současné společnosti, týkající se diskriminace žen. Vyhodnotit postavení žen na momentálním trhu práce a jejich zkušenosti při ucházení o konkrétní zaměstnání. Odhalit pocity a postavení současné ženy ve svém rodinném životě.

4.2 Metoda sběru dat

Jako metodu sběru dat pro kvalitativním výzkum jsme si zvolila velmi rozšířený moderovaný rozhovor (interview). Moderovaný rozhovor má celkem dvě části, realizaci rozhovoru a jeho následný doslovný přepis. Lze jej také rozdělit do následujících kategorií:

- *„Nestrukturované interview*

- *Polostrukturované interview*
- *Strukturované interview* (Miovský, 2006, s. 157).“

Pro svůj výzkum jsem si vybrala polostrukturovaný rozhovor. Je to jedna z nejrozšířenějších forem rozhovoru. Obsahuje širokou škálu rozhovorů mezi výhradně strukturovanými a výhradně nestrukturovanými rozhovory. Pro tazatele zahrnuje závazné schéma, které upřesňuje okruhy a téma pokládaných otázek. Zpravidla je možné změnit pořadí a znění otázek jednotlivých okruhů podle dané situace. To znamená, že jádro rozhovoru tvoří minimum otázek a témat, které tazatel musí probrat. Žádoucí je aplikovat následné upřesňování a vysvětlování odpovědí (Miovský, 2006).

Polostrukturovaný rozhovor jsem si vybrala proto, že vyřazuje nevýhody jak strukturovaného, tak i nestrukturovaného rozhovoru.

4.3 Metoda zpracování dat

Získaná kvalitativní data byla fixována na audiozáznam (diktafon). Osobní údaje jsem získala díky předem nachystanému záznamovému archu s náčrtem otázek rozhovoru (viz Příloha P I: Záznamový arch rozhovoru a osnova otázek rozhovoru). Zvukový záznam jsem doslovně převedla do textové podoby a tímto jsem připravila data pro analýzu. Následně jsem uskutečnila kvalitativní analýzu předem vytvořených kategorií, které charakterizují postavení současné ženy ve společnosti.

4.4 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořilo celkem 8 žen ve věku od 20 do 50 let. Ženy byly rozděleny podle výše dosaženého vzdělání (4 ženy, jejichž dosažené vzdělání je učební obor a 4 ženy středního a vysokoškolského vzdělání). Výzkumný vzorek je tedy záměrně kvalifikovaný výběr. O respondentech byly také zjištěny základní informace (jméno, věk, vzdělání, povolání, rodinný stav a počet dětí).

4.5 Příprava a průběh výzkumu

Rozhovory s jednotlivými ženami byly předem připraveny a realizovány během měsíce dubna 2010. Dopředu jsem se s jednotlivými ženami vždy dohodla na čase a místě konání rozhovoru a domluvila jsem si s nimi schůzku vždy tak, aby vyhovovala oběma stranám. Bylo důležité, aby rozhovory probíhaly v klidném prostředí a z tohoto důvodu rozhovory byly realizovány buď v zaměstnání nebo doma .

Jednotlivým ženám bylo před začátkem rozhovoru více přiblíženo téma a cíl rozhovoru. Dále vždy písemně potvrdily souhlas s poskytnutím rozhovoru (viz Příloha P II: Souhlas s poskytnutím rozhovoru).

Cíl výzkumu jsem rozdělila do tří základních kategorií:

I.Kategorie - Žena v současné společnosti

Do této kategorie otázek jsem zahrнула otázky týkající se zařazení současné ženy do společnosti, zkušenosti s diskriminací žen v jejich konkrétních prožitcích.

Zajímali mne jejich názory, pocity i jejich vlastní spokojenost se sebou samou i s dosaženým vzděláním. Do této kategorie jsem zařadila i dotaz týkající se feminismu.

Seznam jednotlivých otázek:

1. Setkala jste se někdy ve svém dosavadním životě s diskriminací a nebo upozorněním na to, kde je vaše místo?
2. Myslíte si, že postavení ženy v naší společnosti je na uspokojující úrovni?
3. Je vaše dosažené vzdělání úměrné vašim představám?
4. Myslíte si, že vaše dosažené vzdělání jakkoliv ovlivnilo získání a udržení vašeho postavení v rodině a celkově ve společnosti?
5. Co si představujete pod pojmem feminismus?

II.Kategorie - Žena na trhu práce

V této kategorii jsem se se svými otázkami pokusila vytipovaných žen dotázat na jejich dosavadní setkání s diskriminací v zaměstnání a s tím související modelová otázka na konkrétní situaci. Závěrem mne zajímal názor dotázaných žen na ryze ženské a ryze mužské povolání a na ženy v politice.

Seznam jednotlivých otázek:

6. Pocítila jste někdy diskriminaci v jakémkoli směru při ucházení se o zaměstnání?
7. Jaký by jste zachovala postoj k situaci, kdy by jste vykonávala stejné pracovní místo jako muž a přesto jste za něj byla mnohem méně finančně ohodnocena?
8. Myslíte si, že v naší společnosti existuje povolání, které je natolik ženské, že jej nemůže vykonávat muž? A naopak?
9. Žena do politiky- ano či ne?

III.Kategorie - Žena v rodině

Tato kategorie otázek byla směřována na postavení ženy v jejich vlastní rodině, na jejich volný čas i pocity z fungování rodiny. Dále pak na názory na rozdělení rolí v rodině a vnímání modelové situace, kdy je muž na mateřské dovolené.

Seznam jednotlivých otázek:

10. Cítíte se ve svém soukromém životě rovnoprávným partnerem svému muži nebo příteli?
11. Máte ve svém programu pravidelný vymezený čas na volné chvíle, mimo rodinu a práci, které by se týkaly vašich koníčků, zábavy, vzdělání?
12. Dělitte se s partnerem rovnoměrně o domácí práce? Mohla by jste mi to popsat?
13. Myslíte si, že ukázkový model v rodině, rozdělení ženské a mužské role, kdy žena vykonává ryze ženské činnosti a muž zbývající mužské, je tím správným modelem?
14. Jaký je váš postoj k tomu, když muž je místo ženy na mateřské dovolené a žena pracuje?

4.6 Vybrané rozhovory

Rozhovor č.6 - Lenka, 41 let, vysokoškolské vzdělání, Šumperk, návrhář, vdaná, 3 děti

1. Výzkumník: „Setkala jste se někdy ve svém dosavadním životě s diskriminací a nebo upozorněním na to, kde je vaše místo?“

Lenka: „Pravděpodobně určitě, konkrétné si teď nevzpomínám na žádnou situaci, ale myslím, že to je všeobecná zkušenost žen.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji.“

2. Výzkumník: „Myslíte si, že postavení ženy v naší společnosti je na uspokojující úrovni?“

Lenka: „Určitě ne, určitě ženy žijí v nějaké prostě představě, že to místo je jim dané a jenom některé se snaží dosáhnout tam, po čem vlastně touží.“

Výzkumník: „Děkuji.“

3. Výzkumník: „Je vaše dosažené vzdělání úměrné vašim představám?“

Lenka: „Ano i ne.“

4. Výzkumník: „Myslíte si, že vaše dosažené vzdělání jakkoliv ovlivnilo získání a udržení vašeho postavení v rodině nebo celkově ve společnosti?“

Lenka: „Myslím si, že ne. Myslím si, že je to otázka..... osobního pocitu toho místa ve společnosti.“

Výzkumník: „Děkuji.“

5. Výzkumník: „Co si představujete pod pojmem feminismus?“

Lenka: „Pod pojmem feminismus si představuji nějaké už radikálnější hnutí v boji za lidská práva, možná i na úkor opravdu takových citlivějších témat a myslím si, že to jaksiNo mám pocit, že to hnutí je v podstatě takové falešné, že by měla žena spíš si zvýšit sebevědomí a vážit si toho všeho co dělá, jak pro rodinu, tak pro společnost. A nemusí to zrovna být to, aby dělala mužské práce.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji.“

6. Výzkumník: „Pocítila jste někdy diskriminaci v jakémkoli směru při ucházení se o zaměstnání?“

Lenka: „Ano.“

7. Výzkumník: „Jaký by jste zachovala postoj k situaci, kdy by jste vykonávala stejné pracovní místo jako muž a přesto jste za něj byla mnohem méně finančně ohodnocena?“

Lenka: „*Pokud bych sebrala odvalu, tak bych upozornila na to, že tam výsledky té práce jsou stejně kvalitní, jako té mužské a hlásila bych se i o stejné ohodnocení.*“

8. Výzkumník: „*Myslíte si, že v naší společnosti existuje povolání, které je natolik ženské, že jej nemůže vykonávat muž?*“

Lenka: „*Myslím, že ne.*“

Výzkumník: „*A naopak, které nemůže vykonávat žena?*“

Lenka: „*Myslím, že by se našlo něco co je hodně fyzicky náročné a myslím si, že tam by se žena nemusela za každou cenu cpát.*“

9. Výzkumník: „*Žena do politiky - ano či ne?*“

Lenka: „*Určitě ano.*“

Výzkumník: „*Dovedete to nějakým způsobem zdůvodnit?*“

Lenka: „*Myslím si, že je spousta žen, které se potřebují realizovat a politika jim dává vlastně prostor. A je to i jakoby motivace pro ženy, které právě to sebevědomí nemají, po něčem touží, neumí to pojmenovat a vlastně by v takových ženách našly ten příklad.*“

10. Výzkumník: „*Cítíte se ve svém soukromém životě rovnoprávným partnerem svému muži?*“

Lenka: „*Ano.*“

Výzkumník: „*Musela jste na tom současném stavu nějak zapracovat?*“

Lenka: „*Myslím, že ano.*“

11. Výzkumník: „*Máte ve svém programu pravidelný vymezený čas na volné chvíle, mimo rodinu a práci, které by se týkaly vašich koníčků, zábavy, vzdělání?*“

Lenka: „*No dneska už ano, ale nebylo to pravidlem.*“

Výzkumník: „*Dospěla jste k tomuto vlastním přičiněním?*“

Lenka: „*Ano.*“

12. Výzkumník: „*Dělíte se s partnerem rovnoměrně o domácí práce? Mohla by jste mi to popsat?*“

Lenka: „*Určitě se dělíme, jsou to typické domácí práce. Většina pořád je na mě jako na ženě, ale myslím si, že partnerovi ani synovi, jako dalšímu muži, skoro dospělému v rodině, to nedělá problém úklid nebo praní a podobně. I taky péče o děti jim nepřipadá nijak zatěžko, to je asi vše.*“

13. Výzkumník: „Myslíte si, že ukázkový model v rodině, rozdělení ženské a mužské role, kdy žena vykonává ryze ženské činnosti a muž zbývající mužské, je tím správným modelem?“

Lenka: „Pokud si oba ti partneři uvědomují to, že jim to vyhovuje, ale může nastat situace, kdy se ty role budou muset vyměnit, tak proč ne.“

14. Výzkumník: „Jaký je váš postoj k tomu, když muž je místo ženy na mateřské dovolené a žena pracuje?“

Lenka: „Velice pozitivní, je to jejich rozhodnutí. Pravděpodobně jim to vyhovuje.“

Výzkumník: „Děkuji tedy za poskytnutí rozhovoru.“

Lenka: „Prosím.“

Rozhovor č.2 – Renata, 43 let, vyučena, Šumperk, střihačka, vdaná, 2 děti

1. Výzkumník: „Setkala jste se někdy ve svém dosavadním životě s diskriminací a nebo upozorněním na to, kde je vaše místo?“

Renata: „Ne.“

2. Výzkumník: „Myslíte si, že postavení ženy v naší společnosti je na uspokojující úrovni?“

Renata: „Nooo to asi ne.“

Výzkumník: „Dokážete zdůvodnit, proč tomu tak je?“

Renata: „Nevím, myslím si, že jako spoustu žen, jako co se týče vzdělání i tak jsou pořád jako brány třeba níž než je muž jako.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji.“

3. Výzkumník: „Je vaše dosažené vzdělání úměrné vašim představám?“

Renata: „Ano.“

4. Výzkumník: „Myslíte si, že vaše dosažené vzdělání jakkoliv ovlivnilo získání a udržení vašeho postavení v rodině a celkově ve společnosti?“

Renata: „Ano.“

5. Výzkumník: „Co si představujete pod pojmem feminismus?“

Renata: „Hahaha, nooo, takže ženy jsou vlastně, vlastně ženy nepotřebují muže tedy, když to tak vezmu. Jsou samostatný.“

6. Výzkumník: „Pocítila jste někdy diskriminaci v jakémkoli směru při ucházení se o zaměstnání?“

Renata: „Ne.“

7. Výzkumník: „*Jaký by jste zachovala postoj k situaci, kdy by jste vykonávala stejné pracovní místo jako muž a přesto jste za něj byla mnohem méně finančně ohodnocena?*“

Renata: „*No to je to, co jsem říkala. No nelíbilo by se mi to, to je jasný že. Tak asi asi bych si.....*“

Výzkumník: „*Nesnažila by jste se s tím nic udělat?*“

Renata: „*No tak jasně, šla bych se asi zeptat nadřízeného, proč to tak je, že.*“

8. Výzkumník: „*Myslíte si, že v naší společnosti existuje povolání, které je natolik ženské, že jej nemůže vykonávat muž?*“

Renata: „*No mě nic nenapadá jako.*“

Výzkumník: „*A naopak, že jej nemůže vykonávat žena? Nemusíte uvádět konkrétně.*“

Renata: „*Tak jasně asi nějaký takový třeba těžší práce co jsou, tak asi ty ženy tam by to byl asi problém.*“

9. Výzkumník: „*Žena do politiky - ano či ne?*“

Renata: „*Ano.*“

Výzkumník: „*Můžete to zdůvodnit proč ano?*“

Renata: „*Samozřejmě, ženy mají.....můžu, je jich tam zaprvé málo a vlastně ženy vnímají spoustu jako jo, co se týče těch ženských věcí, určitě to ženy vnímají líp, než muži.*“

Výzkumník: „*Dobře, děkuji.*“

10. Výzkumník: „*Cítíte se ve svém soukromém životě rovnoprávným partnerem svému manželovi?*“

Renata: „*Určitě ano.*“

Výzkumník: „*Musela jste na tomto současném stavu nějak zapracovat?*“

Renata: „*Nee.*“

11. Výzkumník: „*Máte ve svém programu pravidelný vymezený čas na volné chvíle, mimo rodinu a práci, které by se týkaly vašich koníčků, zábavy, vzdělání?*“

Renata: „*Ano.*“

Výzkumník: „*Můžete uvést příklad?*“

Renata: „*Třeba.....chodím na procházky se psem, jako chodím sama jo.*“

Výzkumník: „A dospěla jste k tomu vlastním přičiněním, že máte svoje zájmy, koníčky?“

Renata: „Ano, tak určitě.“

12. Výzkumník: „Dělíte se s partnerem rovnoměrně o domácí práce? Mohla by jste mi to popsat?“

Renata: „Ano, dělíme se. Manžel vaří, občas pere, jo dělíme.“

13. Výzkumník: „Myslíte si, že ukázkový model v rodině, rozdělení ženské a mužské role, kdy žena vykonává ryze ženské činnosti a muž zbývající mužské, je tím správným modelem?“

Renata: „Ne, to určitě ne. To právě chce dělat to, co dělá můj muž.“

14. Výzkumník: „Jaký je váš postoj k tomu, když muž je místo ženy na mateřské dovolené a žena pracuje?“

Renata: „Já si myslím, že to jako nevádí, je to v pořádku, proč ne.“

Výzkumník: „Děkuji tedy za poskytnutí rozhovoru.“

Renata: „Prosím.“

4.7 Zpracování získaných dat

I.Kategorie - Žena v současné společnosti

Úvodní otázkou jsem oslovila dotazované poměrně jasně a konkrétně. Většina dotazovaných na zkušenosti s diskriminací, konkrétně 5 dotazovaných 8, odpovědělo shodně, že se s ní doposud nesešlo. Jedna z dotázaných žen, odpověděla ano (Marie: „Ano. Když jsem si hledala zaměstnání, tak mi řekli, že jsem rozvedená, mám dvě děti a nejsem pro ně vhodná.“). To je učebnicový model při ucházení se o zaměstnání, těžko říct, co vede zaměstnavatele k pocitům, že žena s dětmi a ještě k tomu rozvedená, by se mohla v pracovním procesu stát přítěží. Snad to, že by děti mohly být nemocné a uchazečka by pak byla s nimi doma nebo to, že v případě nutnosti většího pracovního nasazení, by nemohla provádět přesčasovou práci.

Poslední dvě z dotázaných shodně odpověděly, že ano nebo určitě ano, ale teď si konkrétně nevzpomínají. To samozřejmě ukazuje na to, že to nemuselo být jen jedenkrát v životě a tato zkušenost jim není v žádném případě cizí.

Dále jsem po dotazovaných chtěla jejich vlastní mínění na přijatelnou úroveň postavení žen v naší společnosti. Většina z nich odpověděla, že si myslí, že úroveň je uspokojivá, ale konkrétní příklady, ani doplňující otázku, uvést nedovedla. Jen jedna z dotázaných uvedla ke svému mínění o úrovni postavení žen v naší společnosti příklad (Martina: „*Možná v některých zaměstnáních mají ženy míň peněz než chlapi, to jo, jako nevidím do toho až tak. Ale zas ženy jsou v politice, jsou v lékařství, jsou všude, takže si myslím, že není nějaký omezení, kam by ženy nemohly dneska.*“). Ostatní 3 z dotázaných vyjádřily svou nespokojenost s úrovní a jedna nedokázala svou odpověď odůvodnit.

Je vaše dosažené vzdělání úměrné vašim představám? To byla moje další otázka. (Martina: „*Ne, určitě ne. Měla jsem se víc učit a mohla jsem být úplně někde jinde.*“) tato odpověď mluví sama za sebe. Tato dotázaná jako jediná pro změnu svého vzdělání opravdu něco konkrétního dělá. V současnosti si při zaměstnání dodělává maturitu. Všechny ostatní dotázané se svým dosaženým vzděláním souhlasí a nebo nesouhlasí, ale nehodlají v této záležitosti nic dělat. Těžko přesně analyzovat, co přispělo k tomuto stavu. Chybí jim odvaha, sebevědomí, čas? A nebo je společnost k ničemu nevyzývá a ony pak získávají pocit, že to, čím a kým jsou, je přesně ten správný kvádr v pyramidě společnosti.

Na předchozí dotaz navázala i další otázka týkající se vlivu vzdělání na postavení v rodině a ve společnosti. Na tuto otázku jsou dva úhly pohledu. Ten první se týká osobnosti samé. To znamená, že i žena s jedním z nejnižších vzdělání si může klást, tak vysoké cíle a ty také plnit. Její postavení v rodině i ve společnosti může pak být na laťkách nejvyšších. Druhý úhel pohledu jsou vzděláním získané znalosti, rozhled a rozšíření vlastního obzoru. Z toho ve většině případech mělo jasně vyplývat i postavení samotné, jak v rodině, tak i ve společnosti. Proto i odpovědi mých dotázaných žen se velmi lišily a přesně zapadají do výše popsaných úhlů pohledu. Nemůžu nepoukázat na následné tři odpovědi: Martina: „*Myslím si, že jo. Kdybych já nevím, měla jiný vzdělání, možná i už to vysokoškolský, tak bych úplně byla jinde i v jiné rodině i s jiným manželem, všude bych byla jinde.*“ , vidí jasně, že její místo by bylo někde jinde a její nízké vzdělání ji natolik ovlivnilo, že i nároky na partnera byly poněkud „nízké“. Má zcela jasno. Marie: „*Určitě jednak v tom, že mám sama lepší pocit, když jsem si hledala práci a dokončila jsem si maturitu. Tak už bylo na mě pohlíženo jinak, než když jsem byla jenom vyučená.*“, to je ukázka kombinace lepšího pocitu ze sebe samotné se zkušenostmi získanými na trhu práce. Lenka: „*Myslím si, že ne. Myslím*

si, že je to otázka..... osobního pocitu toho místa ve společnosti.“, to je přesně ten první úhel pohledu – osobní pocit místa ve společnosti.

Závěr této kategorie tvoří otázka na konkrétní pojem feminismus. Jen 4 dotázané z 8 věděly co feminismus znamená. Jedna dotázaná správně vyjádřila význam tohoto slova, ale na straně druhé její zbývající odpověď byla již velmi zkreslená Lenka: „*Pod pojmem feminismus si představuji nějaké už radikálnější hnutí v boji za lidská práva, možná i na úkor opravdu takových citlivějších témat a myslím si, že to jaksiNo mám pocit, že to hnutí je v podstatě takové falešné, že by měla žena spíš si zvýšit sebevědomí a vážit si toho všeho co dělá, jak pro rodinu, tak pro společnost. A nemusí to zrovna být to, aby dělala mužské práce.*“. Ostatní dvě dotázané mají o feminismu mylné představy a jedné je tento pojem zcela cizí Šárka: „*Ježišmarja, feminismus.....to jsem někdy slyšela, ale..... jako konkrétně nic, ne ne já nevím.*“. Žijeme ve společnosti, kde feminismus nemusí až tak tvrdě zasahovat a jeho hnutí má jen málo stoupců. Proto je neznalost tohoto pojmu omluvitelná, i když....

II.Kategorie - Žena na trhu práce

Diskriminace v zaměstnání a při ucházení o něj, byl dotaz, na který všechny dotázané odpověděly dle svých dosavadních zkušeností. Polovina dotázaných se s diskriminací setkala druhá ne. Ty dotázané, které se s diskriminací doposud neseťkaly, však o její existenci vědí (Martina: „*Zatím ne. Určitě by to bylo v zaměstnání, kde jsou fakt jenom chlapy. Ale já jsem dělala ve strojařině, takže tam i ty ženy byly. Možná nějaký ty automaty, takový ty lepší stroje, tak tam chtěl vždýcky chlapy, ale zatím až tak moc ne.*“).

Stejně tak v další otázce, která byla vytvořena konkrétní modelovou situací. S diskriminací v zaměstnání by nesouhlasila ani jedna z dotázaných a vzniklou situaci by si nenechaly líbit a podnikly by následná opatření. Z odpovědí jasně vyplývá, že dotázané ženy by se rozhodně diskriminaci bránily a plně si uvědomují její dopad na ženu.

Ryze ženské a ryze mužské povolání, v tomto dotaze se odpovědi lišily v otázkách ženského povolání, kdy dotázané si ne všechny myslí, že muž může vykonávat ryze ženské povolání (Šárka: „*Jako veškerý věci to je všechno dohromady. No tiskař tiskař, já si myslím, že tiskařka neviděla jsem ještě tiskařku, že by dělala toto povolání. To je dost pracnější, to většinou dělá chlap, tiskař.*“). Ale v otázkách povolání ryze mužských se dotázané jedno-

značně shodly. Zde rozhodly dispozice fyzické, které jsou jistě u žen omezeny, proto všech osm dotázaných odpovědělo, že nemůžou všechna mužská povolání vykovávat ženy (Renata: „*Tak jasně asi nějaký takový třeba těžší práce co jsou, tak asi ty ženy tam by to byl asi problém.*“).

Na dotaz, zda žena patří do politiky, všechny dotázané shodně odpověděly, že rozhodně ano (Lenka: „*Myslím si, že je spousta žen, které se potřebují realizovat a politika jim dává vlastně prostor. A je to i jakoby motivace pro ženy, které právě to sebevědomí nemají, po něčem touží, neumí to pojmenovat a vlastně by v takových ženách našli ten příklad.*“). Z odpovědí jasně vyplývá, že v naší společnosti již žena v politice není dávno tabu a není to nic mimořádného.

III. Kategorie - Žena v rodině

Rovnoprávný partnerský vztah to byl dotaz, na který 5 z 8 dotázaných odpovědělo, že se cítí ve svém soukromém životě rovnoprávnými partnery. U dvou z dotázaných byla jejich odpověď nejednoznačná. Na doplňující otázku, zda na současném stavu musely nějak pracovat, jen jedna odpověděla ano (Lenka: „*Myslím, že ano.*“). Jen jedna jediná z dotázaných se necítí rovnoprávným partnerem (Lenka K.: „*Je to asi od počátku vztahu, kdy si člověk myslí, že to bude fungovat jinak a pokud se nenasadí ta laťka hned na začátku tvrdě a tím rázným směrem, už se to těžko potom upravuje.*“). Z těchto odpovědí nelze jednoznačně určit, zda je žena v naší společnosti vždy rovnoprávným partnerem.

S tímto souvisí i další otázky. Volný čas ženy, její koníčky, zábava a vzdělání nemusejí být samozřejmostí každé ženy. Výzkum ukázal, že ne všechny ženy si svůj čas umí pro sebe udělat. Nejsou s tím jistě spokojeny, přesto to tak je (Martina: „*Nee. Jako nějaký volný čas po práci ne vykonávám, akorát zahrádka to je jiný, co jako by se dalo říct, že tam jo.*“), (Šárka: Šárka: „*Nedovedu si ten čas udělat.*“). Ty který si volný čas na své koníčky, zábavu a vzdělání rozhodně udělají, musely většinou na tomto stavu tvrdě pracovat, než dospěly k dosavadní situaci (Lenka: „*No dneska už ano, ale nebylo to pravidlem.*“). Část žen si však svůj volný čas pro sebe nedokáží vůbec udělat (Marie: „*Moc ne, protože přece jenom ta ženy se musí více starat o ty děti.*“).

Na dotaz týkající se rozdělení domácích prací v rodině, odpověděla polovina z dotazovaných žen kladně. Jejich partner běžně vykonává domácí práce a nedělá mu to

problémy. Druhá polovina žen je vesměs na tyto práce sama (Marie: „*Ne vůbec, všechno dělám sama.*“). Z odpovědí na tuto otázku se nedá přesně určit, proč jen v polovině domácností, dotazovaných žen, bez problému funguje dělba domácích prací. Ale je zřejmé, že určitý rozdíl je v tom, zda žena žije se svou rodinou v domě nebo jen v bytě, kde je pochopitelně mužských prací méně.

Ukázkový model v rodině, rozdělení činností v rodině na ryze ženské a nebo ryze mužské, byl ve všech odpovědích odmítnut. Je tedy zřejmé, že ženy všeobecně zastávají názor, že neexistuje ženská či mužská činnost v rodině a rozhodně to není ten správný model vysněné rodiny dnešní ženy v naší společnosti.

Poslední otázku jsem zaměřila na muže na mateřské dovolené. Postoj dotázaných žen k této problematice, byl jednoznačný. Pokud je to z různých důvodů pro rodinu výhodnější, určitě ano. Pouze u jedné z respondentek se objevila nejednoznačná odpověď Lenka K. „*No v mnoha rodinách to tak určitě funguje dobře, protože to zaměstnání ženy může být lukrativnější, víc peněz a stálejší, než manželovo ale přesto všechno myslím si, že v prvním roce života dítěte by mělo být to dítě s matkou.*“. Z odpovědi je jasné, že muži na rodičovské dovolené jsou určitě možným a v očích žen, vhodným řešením rodinné situace.

5 VYHODNOCENÍ EMPIRICKÉ ČÁSTI VÝZKUMU

Cílem mého výzkumu bylo formulovat své dotazy do jedné stěžejní otázky.

- Jaké je postavení současné ženy ve společnosti?

Metodou tohoto výzkumu se stal polostrukturovaný rozhovor. Základní otázka v něm byla rozdělena do tří základních kategorií:

I.Kategorie - Žena v současné společnosti

II.Kategorie - Žena na trhu práce

III.Kategorie - Žena v rodině

Vytipovala jsem si 8 zaměstnaných žen, z nichž byly 2 rozvedené, ale žijící s partnerem. Jedna svobodná a bezdětná, žijící s partnerem a ostatní ženy byly vdané a žijí v běžné rodině. Vzdělání žen bylo rozdílné, 4 ženy byly se vzděláním nižším – vyučeny, 3 se vzděláním středoškolským a 1 se vzděláním vysokoškolským.

Některé ženy se ve svém životě setkaly s diskriminací a to většinou při hledání svého zaměstnání. To je všeobecná zkušenost většiny žen v naší společnosti. Důvody jsou jasné – děti a rodina (jsem rozvedená, mám děti, nejsem pro ně vhodná). Žádná vyučená žena z mých vytipovaných však tuto zkušenost nemá, většina z nich dělá stejnou práci od vyučení a mnoho let v jedné firmě. Z těchto informací plyne, že jim jejich současný stav zcela vyhovuje.

Ani názory na postavení ženy ve společnosti nejsou zcela jednoznačné. Některé ženy z dotázaných jsou s postavením žen spokojeny. Menší část dotázaných si však myslí, že ne. Že většina žen žije v určité představě a jen málo z nich ji dokáže realizovat. Ne vždy jim to společnost umožňuje. Z výzkumu vyplývá vliv vzdělání na tyto názory. Většina žen se získaným vzděláním – vyučena, je s postavením žen v naší společnosti spokojena a ostatní s vyšším vzděláním jsou nespokojeny.

Dosažené vzdělání dotázaných žen a jeho vliv na postavení ve společnosti i v rodině je nejvýznamnějším ukazatelem. Některé ženy z dotázaných jsou se svým vzděláním spokojeny a nemyslí si, že by jakkoliv ovlivnilo jejich postavení. A vlastně ani netouží po změně. Polovina žen, s vyšším vzděláním, je přesvědčena, že dosažené vzdělání je rozhodující v jejich postavení ve společnosti i v rodině (byla bych úplně jinde i v jiné rodině i s jiným manželem). U těchto žen jde i o vlastní pocit uspokojení, sebevědomí a samostatného po-

stavení (mám sama lepší pocit). Jen jedna z nich si své vzdělání doplňuje. Je zřejmé, že vzdělání má výrazný vliv na postavení ženy v naší společnosti, poznatky v tomto výzkumu tomu zcela nasvědčují.

Všechno již doposud shrnuté, celkové postavení ženy, se citelně dotýká otázky feminismu. Cílem tohoto výzkumu není tato otázka, ale nelze ji opomenout. Je poněkud zvláštní a zavádějící, že jen mizivá část dotázaných žen ví, co tento pojem znamená. Snad je to dáno úrovní postavení ženy v naší zemi i tím, že oproti některým zemím je postavení uspokojující a feminismus není tedy tak aktuální.

Všechny dotázané ženy se shodly v tom, že neexistuje výhradně ženské či mužské povolání. Jen některá povolání jsou natolik fyzicky náročná, že pro jejich vykonávání nemá žena potřebné fyzické vybavení.

Stejně tak se všechny dotázané ženy kladně sjednotily v názoru na zařazení ženy do politiky. Je zřejmé, že ženy jsou v politice vítány především pro jejich jiný úhel pohledu na otázky řešící se v politice. Názory se shodují u dotázaných žen bez ohledu na jejich vzdělání.

Dotázané ženy nejčastěji uvádějí v otázce rovnoprávného partnerství v rodině, že jejich vztah je zcela vyrovnaný, i když na něm musely hodně pracovat. Objevila se však i záporná odpověď (žena si myslí, že to bude fungovat, už se to těžko upravuje). Z těchto poznatků je zřejmé, že rovnoprávnost partnerů v rodině není samozřejmostí a ženy na ní musejí pracovat. I přes většinový kladný výsledek, dle výzkumu, si ne všechny ženy jsou schopny najít svůj volný čas na své zájmy, koníčky a další vzdělání (ne, nemám čas, ne vůbec). Stejně tak zastávání domácích prací není u všech dotázaných žen rovnoměrně rozděleno (ne vůbec, všechno dělám sama). Je tedy zcela jasné, že většina žen sice má pocit, že žije rovnoprávným vztah, to ostatně ukazují i názory na model rozdělení ryze ženských a ryze mužských činností v rodině, kdy všechny ženy rozhodně odsoudily tento model. Stejně tak model muže na mateřské dovolené, ten všechny ženy rozhodně podpořily (je to v pořádku, proč ne). Přesto však v jejich reálném životě to tak vždycky není. Dle výzkumu dosažené vzdělání na tento problém nemá žádný výrazný vliv.

ZÁVĚR

Moje bakalářská práce je zaměřená na problematiku postavení ženy ve společnosti. A s ní související otázky postavení ženy v rodině a na trhu práce. Metodou polostrukturovaného rozhovoru a oslovením 8-mi vtipovaných žen jsem došla ke zjištění subjektivního vnímání dané problematiky i konkrétních zkušeností oslovených žen.

Dnešní žena ve společnosti vede neustálý boj mezi svými pocity a touhami a kariérou a reálným životem. Každodenně se setkává s překážkami týkající se jejich omezení na trhu práce díky jejich rodině, v zaměstnání díky jejich dosaženému vzdělání. Neobvyklá není ani zkušenost s diskriminací na trhu práce, v zaměstnání samotném, ba i v rodině. Zde často není v jejich silách žít zcela rovnoměrný a vyvážený partnerský život.

Z výzkumu je jasné, že ženy s nižším vzděláním, v teoretických dotazech, jejich vzdělání nikterak neodlišuje v jejich názorech od žen s vyšším vzděláním. Avšak v reálném životě ve společnosti, v zaměstnání i v rodině je znát výrazný rozdíl. Ženy s nižším vzděláním nemají patrně takové ambice a snad i schopnosti a inteligenci, které by se staly motorem v jejich reálném životě.

Spokojují se s dosaženým a tento stav je plně naplňuje.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje:

1. ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. Brno: CDK, 2005. ISBN 80-7325-060-8.
2. BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66.
3. BULISOVÁ, J. *Ottova všeobecná encyklopedie: A-L*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. ISBN 80-7181-938.
4. DOČEKAL, H. N. *Feministická filozofie: Výsledky, problémy, perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-68-7.
5. EISLEROVÁ, R. *Číše a meč, agrese a láska: aneb Žena a muž v průběhu staletí*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-095-X.
6. HANÁKOVÁ, P., HECZKOVÁ, L., KALIVODOVÁ, E. *V bludném kruhu: Mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-49-0.
7. HENDEL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
8. CHŘIBKOVÁ, M. *Nové čtení světa: 1./feminismus devadesátých let českýma očima*. Praha: Kosmas, 1999. ISBN 80-902443-6-X.
9. KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962. ISBN 11-080-62.
10. KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, B. a kol. *Obrazy ženství: v náboženských kulturách*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-890-4.
11. KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů: Postavení žen a mužů v organizaci*. Praha: Management press, 2004. ISBN 80-7261-117-8.
12. MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-102-2.
13. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

14. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: (Mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
15. OSVALDOVÁ, B. *Česká media a feminismus*. Praha: Slon, 2004. ISBN 80-86429-31-8.
16. PACHMANOVÁ, M. *Věrnost pohybu*. Praha: One Woman Press, 2001. ISBN 80-86356-10-8.
17. SIROVÁTKA, T. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: ALBERT, 2006. ISBN 80-7326-104-9.
18. SOKAČOVÁ, L. *Kariéra, rodina, rovné příležitosti: Výzkumy postavení žen a mužů na trhu práce*. Praha: Gender Studies, 2006. ISBN 80-86520-12-9.

Elektronické zdroje:

19. Feminismus.cz: *O ženách, mužích, feminismu a gender studies – Historie*. [online]. Historie. Gender Studies o.p.s, c2003, [cit. 04.04.2010]. Dostupné z: <<http://www.feminismus.cz/historie.shtml>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

atd. a tak dále

např. například

tzv. takzvaný

SEZNAM PŘÍLOH

Praktická část:

P I: Záznamový arch rozhovoru a osnova otázek rozhovoru

P II: Souhlas s poskytnutím rozhovoru

P III. Souhrnné zpracování rozhovorů

PŘÍLOHA P I: ZÁZNAMOVÝ ARCH ROZHOVORU A OSNOVA OTÁZEK ROZHOVORU

Dnešní žena ve společnosti a v rodině

Záznamový arch rozhovoru

ROZHOVOR Č.

Jméno:

Věk:

Vzdělání:

Bydliště:

Povolání:

Rodinný stav:

Děti:

Osnova jednotlivých otázek:

I. Kategorie - Žena v současné společnosti

1. Setkala jste se někdy ve svém dosavadním životě s diskriminací a nebo upozorněním na to, kde je vaše místo?
2. Myslíte si, že postavení ženy v naší společnosti je na uspokojující úrovni?
(Ne: Dokážete zdůvodnit proč tomu tak je?)
3. Je vaše dosažené vzdělání úměrné vašim představám?

4. Myslíte si, že vaše dosažené vzdělání jakkoliv ovlivnilo získání a udržení vašeho postavení v rodině a celkově ve společnosti?
5. Co si představujete pod pojmem feminismus?

II.Kategorie - Žena na trhu práce

6. Pocítila jste někdy diskriminaci v jakémkoli směru při ucházení se o zaměstnání?
7. Jaký by jste zachovala postoj k situaci, kdy by jste vykonávala stejné pracovní místo jako muž a přesto jste za něj byla mnohem méně finančně ohodnocena?
8. Myslíte si, že v naší společnosti existuje povolání, které je natolik ženské, že jej nemůže vykonávat muž? A naopak?
9. Žena do politiky - ano či ne?

III.Kategorie - Žena v rodině

10. Cítíte se ve svém soukromém životě rovnoprávným partnerem svému muži nebo příteli?
(Ano: Musela jste na tomto současném stavu nějak zapracovat?)
(Ne: proč tomu tak je, jste spokojená? Co pro to hodláte udělat?)
11. Máte ve svém programu pravidelný vymezený čas na volné chvíle, mimo rodinu a práci, které by se týkaly vašich koníčků, zábavy, vzdělání?
(Ano: Dospěla jste k tomuto vlastním přičiněním?)
(Ne: Je to proto, že tento čas nepotřebujete a nebo je to proto, že si ho nedokážete udělat?)
12. Dělitte se s partnerem rovnoměrně o domácí práce? Mohla by jste mi to popsat?

13. Myslíte si, že ukázkový model v rodině, rozdělení ženské a mužské role, kdy žena vykonává ryze ženské činnosti a muž zbývající mužské, je tím správným modelem?
14. Jaký je váš postoj k tomu, když muž je místo ženy na mateřské dovolené a žena pracuje?

PŘÍLOHA P II: SOUHLAS S POSKYTNUTÍM ROZHOVORU

Souhlas s poskytnutím rozhovoru

Já (jméno), narozena, bydliště (obec, město), prohlašuji, že poskytnu Veronice Strouhalové (studentce 3. ročníku. Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií, oboru Sociální pedagogika) souhlas k záznamu rozhovoru a následnému využití k tvorbě její bakalářské práce na téma „Dnešní žena ve společnosti a v rodině“.

.....

(podpis)

Já Veronika Strouhalová se zavazuji k tomu, že nahrávku použiji jen pro tvorbu své bakalářské práce. A po úspěšné obhajobě bude nahrávka smazána.

.....

(podpis)

PŘÍLOHA P III: SOUHRNNÉ ZPRACOVÁNÍ ROZHOVORŮ

Souhrnné zpracování rozhovorů

Základní informace:

Rozhovor č.1- Helena, 36, vyučena, Šumperk, střihačka, rozvedená, 2 děti

Rozhovor č.2- Renata, 43, vyučena, Šumperk, střihačka, vdaná, 2 děti

Rozhovor č.3- Martina, 41, vyučena (maturita), Bohutín, strojní mechanik, vdaná, 2 děti

Rozhovor č.4- Šárka, 35, vyučena, Šumperk, švadlena, vdaná, 2 děti

Rozhovor č.5- Marie, 43, středoškolské, Šumperk, expediční pracovnice, rozvedená, 2 děti

Rozhovor č.6- Lenka, 41, vysokoškolské, Šumperk, návrhář, vdaná, 3 děti

Rozhovor č.7- Eva, 22, vyučená, Bludov, kadeřnice, kosmetička, pedikérka, svobodná, 0 dětí

Rozhovor č. 8- Lenka K., Bludov, středoškolské, expedientka, vdaná, 3 děti

Seznam jednotlivých otázek:

I.Kategorie - Žena v současné společnosti

- 1. Setkala jste se někdy ve svém dosavadním životě s diskriminací a nebo upozorněním na to, kde je vaše místo?**

Helena: „*Hmm prozatím ne.*“

Renata: „*Ne.*“

Martina: „*Na svou osobu ne.*“

Šárka: „*Ne.*“

Marie: „*Ano. Když jsem si hledala zaměstnání, tak mi řekli, že jsem rozvedená, mám dvě děti a nejsem pro ně vhodná*“

Lenka: „*Pravděpodobně určitě, konkrétné si teď nevzpomínám na žádnou situaci, ale myslím, že to je všeobecná zkušenost žen.*“

Eva: „*Ne prozatím ne.*“

Lenka K.: „*Ano, ale momentálně si nevzpomínám.*“

2. Myslíte si, že postavení ženy v naší společnosti je na uspokojující úrovni

Helena: „*Asi jak kdy.*“

Renata: „*Nooo to asi ne.*“

Martina: „*Já si myslím, že jo.*“

Šárka: „*Jo jo, ano.*“

Marie: „*Určitě.*“

Lenka: „*Určitě ne, určitě ženy žijí v nějaké prostě představě, že to místo je jim dané a jenom některé se snaží dosáhnout tam, po čem vlastně touží.*“

Eva: „*Ano, myslím si to.*“

Lenka K.: „*Ne úplně.*“

Můžete to zdůvodnit?

Halena: „*Tak já nevím, jsou případy, kdy si myslím, že opravdu ty ženy jsou na té nižší úrovni třeba než muži, že.*“

Renata: „*Nevím, myslím si, že jako spoustu žen, jako co se týče vzdělání i tak jsou pořád jako brány třeba níž než je muž jako.*“

Martina: „*No necítím, že by bylo něco jo, že by třeba.....možná v některých zaměstnáních mají ženy míň peněz než chlapi, to jo, jako nevidím do toho až tak. Ale*

zas ženy jsou v politice, jsou v lékařství, jsou všude, takže si myslím, že není nějaký omezení, kam by ženy nemohly dneska.“

Šárka: *„Zdivodnit...tak většinou má žena pravdu než ten chlap. No nevím no.“*

Eva: *„Oproti jiným zemím si myslím, že jsme na lepší úrovni.“*

Lenka K.: *„Proč tomu tak je asi přesně úplně ne.“*

3. Je vaše dosažené vzdělání úměrné vašim představám?

Helena: *„Jsem spokojená asi no.“*

Renata: *„Ano“*

Martina: *„Ne, určitě ne. Měla jsem se víc učit a mohla jsem být úplně někde jinde.“*

Šárka: *„Ne.“*

Marie: *„Ne, není chtěla bych vyšší.“*

Lenka: *„Ano i ne.“*

Eva: *„Ne, chtěla bych nadále ve studiu pokračovat.“*

Lenka K.: *„Ne, není.“*

4. Myslíte si, že vaše dosažené vzdělání jakkoliv ovlivnilo získání a udržení vašeho postavení v rodině a celkově ve společnosti?

Helena: *„Myslím, že ne.“*

Renata: *„Ano“*

Martina: *„Myslím si, že jo. Kdybych já nevím, měla jiný vzdělání, možná i už to vysokoškolský, tak bych úplně byla jinde i v jiné rodině i s jiným manželem, všude bych byla jinde.“*

Šárka: *„Nee myslím si, že nee.“*

Marie: *„Ano. Určitě jednak v tom, že mám sama lepší pocit, když jsem si hledala práci a dokončila jsem si maturitu. Tak už bylo na mě pohlíženo jinak, než když jsem byla jenom vyučená.“*

Lenka: „*Myslím si, že ne. Myslím si, že je to otázka..... osobního pocitu toho místa ve společnosti.*“

Eva: „*Já si myslím, že ne.*“

Lenka K.: „*Určitě.*“

5. Co si představujete pod pojmem feminismus?

Helena: „*Nooo to jsou ty ženy bojující za práva žen, že.*“

Renata: „*Hahaha, nooo, takže ženy jsou vlastně, vlastně ženy nepotřebují muže tedy, když to tak vezmu. Jsou samostatný.*“

Martina: „*Tak feminismus buď to jsou zklamaný ženy a nebo to jsou ženy, který chtěou úplně ze života vymanit chlapy a žijí prostě jenom mezi ženama, vůbec ty chlapy neberou vážně dá se říct.*“

Šárka: „*Ježišmarja, feminismus.....to jsem někdy slyšela, ale.....Jako konkrétně nic, ne ne já nevím.*“

Marie: „*Ženy vlastně.....jak bych to řekla, ženy si více ve společnosti.....mají větší postavení.*“

Lenka: „*Pod pojmem feminismus si představuji nějaké už radikálnější hnutí v boji za lidská práva, možná i na úkor opravdu takových citlivějších témat a myslím si, že to jaksiNo mám pocit, že to hnutí je v podstatě takové falešné, že by měla žena spíš si zvýšit sebevědomí a vážit si toho všeho co dělá, jak pro rodinu, tak pro společnost. A nemusí to zrovna být to, aby dělala mužské práce.*“

Eva: „*To je hnutí za práva žen?*“

Lenka K.: „*Rovnoprávnost žen a mužů.*“

II.Kategorie - Žena na trhu práce

6. Pociťala jste někdy diskriminaci v jakémkoli směru při ucházení se o zaměstnání?

Helena: „*Ne.*“

Renata: „*Ne.*“

Martina: „*Zatím ne. Určitě by to bylo v zaměstnání, kde jsou fakt jenom chlapy. Ale já jsem dělala ve strojařině, takže tam i ty ženy byly. Možná nějaký ty automaty, takový ty lepší stroje, tak tam chtěl vřdycky chlapy, ale zatím až tak moc ne.*“

Šárka: „*Nee.*“

Marie: „*Ano, to už jsem uvedla.*“

Lenka: „*Ano.*“

Eva: „*Zatím jsem se o zaměstnání nikde neucházela, takže ne.*“

Lenka K.: „*Ano, pocítila.*“

7. Jaký by jste zachovala postoj k situaci, kdy by jste vykonávala stejné pracovní místo jako muž a přesto jste za něj byla mnohem méně finančně ohodnocena?

Helena: „*Hmm zřejmě bych tu práci asi nedělala asi bych si našla něco jiného.*“

Renata: „*No to je to co jsem říkala. No nelíbilo by se mi to, to je jasný že. Tak asi asi bych si..... šla bych se asi zeptat nadřízeného, proč to tak je, že.*“

Martina: „*Tak to jo to by mě vadilo asi bych se ptala proč. No to je těžký. Bud' bych se na to zeptala, kdyby se s tím nedalo nic dělat, tak bud' bych odešla nebo možná by se s tím nedalo dělat nic. A nebo bych se podle toho chovala, dělala bych třeba míň hodin jo a nebo bych se podle toho zachovala, protože jo když by mě nevyhověli tady v těch věcech, tak na co bych dělala jako blázna, že ze sebe.*“

Šárka: „*Bych se hlásila okamžitě, bych jako dala.....Takhle určitě bych se vyjádřila, okamžitě bych dělala něco proto, aby se to změnilo.*“

Marie: „*No nebyla bych spokojena. Ženy by měly mít stejné ohodnocení jako muži.*“

Lenka: „*Pokud bych sebrala odvahu, tak bych upozornila na to, že tam výsledky té práce jsou stejně kvalitní, jako té mužské a hlásila bych se i o stejné ohodnocení.*“

Eva: „*Určitě bych se nějak ozvala. Za stejně vykonanou práci, by jsme měly dostávat stejný plat.*“

Lenka K.: „No tak určitě bych chtěla vědět, proč tomu tak je, pokud by mi to zaměstnavatel nebo nadřízený nedokázal vysvětlit asi bych o to zaměstnání přestala mít zájem.“

8. Myslíte si, že v naší společnosti existuje povolání, které je natolik ženské, že jej nemůže vykonávat muž? A naopak?

Helena: „Prostituce, hahaha, ale to dělá i muž, takže asi ne.“

Renata: „No mě nic nenapadá jako.“

Martina: „Nee, v dnešní době už prostě kosmetičky, jako může to dělat muž, kadeřník může být, já nevím pedikér může být, může být na líčení designér, může být všechno, cokoliv dneska. I s kvítkama dneska vidíte hodně chlapů i v květinářství, že jo.“

Šárka: „Aha, nevím co je povolání, které.....jako veškerý věci to je všechno dohromady. No tiskař tiskař, já si myslím, že tiskařka neviděla jsem ještě tiskařku, že by dělala toto povolání. To je dost pracnější, to většinou dělá chlap, tiskař.“

Marie: „Zrovna mne žádné nenapadá.“

Lenka: „Myslím, že ne.“

Eva: „Myslím si, že ne. Že muži můžou vykonávat stejné povolání jako ženy.“

Lenka K.: „Ne.“

A naopak, že jej nemůže vykonávat žena?

Helena: „Já si myslím, že..... já nevím jsou i silný ženy, že můžou vykonávat mužskou práci. Konkrétně mě nic nenapadá.“

Renata: „Tak jasně asi nějaký takový třeba těžší práce co jsou, tak asi ty ženy tam by to byl asi problém.“

Martina: „Noo, tak žena, já si myslím, že takový jo možná s bagrem i ty jeřáby dneska už si myslím, že ženský jsou. Ale těžká práce třeba v lomů a tak, to si myslím, že jako ne.“

Marie: „*Určitě asi havíři vykonávají velice těžkou práci, která by zřejmě pro ženu byla velmi namáhavá.*“

Lenka: „*Myslím, že by se našlo něco co je hodně fyzicky náročné a myslím si, že tam by se žena nemusela za každou cenu cpát.*“

Eva: „*No tak jsou takový fyzicky namáhavé práce, které by ženy nemusely zvládat.*“

Lenka K.: „*No to si myslím, že asi že ano. Týká se to hlavně fyzických sil, fyzicky namáhavý práce asi na to není žena stavěná. Z těchto těch důvodů by ho nemohla dělat, pokud by byla na tom fyzicky na stejné úrovni určitě ano by ho možná zvládla líp než muž.*“

9. Žena do politiky - ano či ne?

Helena: „*Ano proč ne.*“

Renata: „*Ano.*“

Martina: „*Ano.*“

Šárka: „*Anoo.*“

Marie: „*Určitě.*“

Lenka: „*Určitě ano.*“

Eva: „*Určitě ano.*“

Lenka K.: „*Rozhodně ano.*“

Můžete to nějak zdůvodnit

Helena: „*Tak já si myslím, že to je přesně ono, že ženy pokud se o to zajímají a jak bych to řekla..... já nevím, já prostě si myslím, že určitě ano prostě tam je to..... se to týká nás všech nejenom mužů, že jo.*“

Renata: „*Samozřejmě, ženy mají.....můžu, je jich tam zaprvé málo a vlastně ženy vnímají spoustu jako jo, co se týče těch ženských věcí, určitě to ženy vnímají líp než muži.*“

Martina: „No prostě jako z té ženské strany by tam měly být nějaký hlasy jo i ty názory a to všechno určitě.“

Šárka: „Protože ženy to vidí jinak, než ti chlapy v té politice.“

Marie: „Protože potom..... žena má jiný názor na svět, žena má jiný názor na rodinu. A měly by více být brány ohledy i na ženy, protože oni vlastně vychovávají děti.“

Lenka: „Myslím si, že je spousta žen, které se potřebují realizovat a politika jim dává vlastně prostor. A je to i jakoby motivace pro ženy, které právě to sebevědomí nemají, po něčem touží, neumí to pojmenovat a vlastně by v takových ženách našli ten příklad.“

Eva: „Proč by měl jenom chlap tam být, že. Každý má nějaký názor a i žena by ho měla umět předvíst.“

Lenka K.: „Protože na spoustě věcí žena vidí věci z jiného úhlu. A některý ty otázky jsou natolik, nechci říct, že ryze ženský, ale spíš směrem tím, kdy to žena vidí v lepším směru a myslím si, že dokáže v některých věcech určitě rozhodovat výrazněji než muž.“

III.Kategorie - Žena v rodině

10. Cítíte se ve svém soukromém životě rovnoprávným partnerem svému muži nebo příteli?

Helena: „Já myslím, že ano.“

Renata: „Určitě ano.“

Martina: „Tak 40 na 60 možná.“

Šárka: „Ano, určitě to tak je.“

Marie: „Většinou ano.“

Lenka: „Ano.“

Eva: „Ano.“

Lenka K.: „Ne.“

Musela jste na tomto současném stavu nějak zapracovat.

Helena: „*Myslím, že ne.*“

Renata: „*Nee.*“

Lenka: „*Myslím, že ano.*“

Eva: „*Ne to tak vyplynulo ze začátku našeho vztahu.*“

Proč tomu tak je, jste spokojená? Co pro to hodláte udělat?

Lenka K.: „*Je to asi od počátku vztahu, kdy si člověk myslí, že to bude fungovat jinak a pokud s nenasadí ta laťka hned na začátku tvrdě a tím různým směrem, už se to těžko potom upravuje.*“

11. Máte ve svém programu pravidelný vymezený čas na volné chvíle, mimo rodinu a práci, které by se týkaly vašich koníčků, zábavy, vzdělání?

Helena: „*Ano, mám koníčky.....brusle kolečkový, rikočet.*“

Renata: „*Ano. Třeba.....chodím na procházky se psem, jako chodím sama jo.*“

Martina: „*Nee. Jako nějaký volný čas po práci ne nevykonávám, akorát zahrádka to je jiný co jako by se dalo říct, že tam jo.*“

Šárka: „*Ne nemám čas, ne vůbec.*“

Marie: „*Moc ne, protože přece jenom ta ženy se musí více starat o ty děti.*“

Lenka: „*No dneska už ano, ale nebylo to pravidlem.*“

Eva: „*Ano každé den určitě. Nemám zatím žádnou rodinu, děti, starám se jenom o pejska.*“

Lenka K.: „*Mám, ale málo.*“

A dospěla jste k tomu vlastním přičiněním.

Renata: „*Ano, tak určitě.*“

Lenka: „Ano.“

A je to protože ten čas nepotřebujete a nebo je to proto, že si ho nedokážete udělat.

Martina: „Nedokážu si ho udělat.“

Šárka: „Nedovedu si to ten čas udělat, ano.“

Marie: „Potřebuji, ale protože nejsem vdaná, mám pouze přítele, tak přece jenom nemůže po něm chtít, aby se o moje děti staral, tak jako kdyby byl jejich vlastní otec.“

12. Dělíte se s partnerem rovnoměrně o domácí práce? Mohla by jste mi to popsat?

Helena: „No to myslím, že určitě nee. Ta ženy v tý domácnosti určitě vykonává víc práce, málo kdy se najde mužském, kterej opravdu dělá úplně všechno a ani to nevyžaduju.“

Renata: „Ano, dělíme se. Manžel vaří, občas pere, jo dělíme“

Martina: „Nedělíme, ale on jako chlap, tak jednak, že máme domeček, takže on dělá spíš ty práce venku kolem baráku a tak a já doma. Ale jako je pravda, že prostě umyje nádobí, vysaje, nakoupí, to zas dělá sám od sebe, takže ho nemusím nutit, takže asi jo.“

Šárka: „Ne nedělíme se, nenene většinou toho dělám víc než ten chlap, že.“

Marie: „Ne vůbec, všechno dělám sama.“

Lenka: „Určitě se dělíme, jsou to typické domácí práce. Většina pořád je na mě jako na ženě, ale myslím si, že partnerovi ani synovi, jako dalšímu muži skoro dospělému v rodině, to nedělá problém úklid nebo praní a podobně. I taky péče o děti jim nepřipadá nijak zatěžko, to je asi vše.“

Eva: „Ano, přítel uvaří já pouklízím, vyperu, vyžehlím.“

Lenka K.: „*Ne, nedělíme se rovnoměrně, domácích prací dělám rozhodně více já. A důvod? Manžel dělá hodně práci venku, ale přesto myslím si, že by mohl těch prací doma vypomáhat víc.*“

13. Myslíte si, že ukázkový model v rodině, rozdělení ženské a mužské role, kdy žena vykonává ryze ženské činnosti a muž zbývající mužské, je tím správným modelem?

Helena: „*To myslím, že ne, že nastanou situace, kdy přeci jenom i ta ženy musí zastat mužskou práci a nebo obráceně.*“

Renata: „*Ne, to určitě ne. To právě chce dělat, to co dělá můj muž.*“

Martina: „*Ne, protože může se stát, že ten muž zůstane sám jakkoliv, můžou i kluci, kdyby byli do života jako, že aby šli bydlet sami. Tak prostě já mám dva sny už umí vařit a umijou jo, si třeba vyprat umíjou. Takže já si myslím, že by to měli umět, aby potom byli použitelní na další život že. Neuznávám chlapy, kteří neumijou ohřát ani čaj.*“

Šárka: „*No jo.*“

Marie: „*Není, myslím si a znám ze svého okolí, že je spousta mužů a rádi třeba uvaří a někteří víceméně ukazují na to, že ženy by neměly po mužích chtít, aby oni vykonávali to co dělá žena. Hodně za tím stojí, ale hodně se setkávám s tím, že už se to mění a to je dobře.*“

Lenka: „*Pokud si oba ti partneři uvědomují to, že jim to vyhovuje, ale může nastat situace, kdy se ty role budou muset vyměnit, tak proč ne.*“

Eva: „*Myslím si, že ne. Všichni by se měli o práci vzájemně podělit.*“

Lenka K.: „*Rozhodně ne. Určitě to musí být úplně jinak, protože ryze ženský věci nebo ryze ženský práce vlastně ani neexistují. Nevím taky proč by mělo být třeba praní nebo vaření jenom ženská záležitost.*“

14. Jaký je váš postoj k tomu, když muž je místo ženy na mateřské dovolené a žena pracuje?

Helena: „*Pokud je to výhodnější pro rodinu, tak s tím souhlasím a oba jsou spokojeni, proč ne.*“

Renata: „*Já si myslím, že to jako nevadí, je to v pořádku, proč ne.*“

Martina: „*Jo, to jde, třeba když jsou doktorky nějaký kapacity prostě, tak proč by nemohl ten muž. Samozřejmě musí s tím souhlasit a musí to být takovej ten trošku jináčí typ, takovej ten jo pro tu rodinu jo a hlavně na to miminko že. Jo když není v tom problém, aby to ten chlap nevyčítal nebo nevracel, tak určitě myslím, že jo.*“

Šárka: „*Co si o tom myslím? Záleží jak ta situace, která je vlastně, která nastane že. Jestliže má žena práci a chlap nemá, tak proto by to mohl dělat že.*“

Marie: „*Je to naprosto v pořádku, protože i muži můžou vykonávat a zastoupit práci ženy a naopak.*“

Lenka: „*Velice pozitivní, je to jejich rozhodnutí. Pravděpodobně jim to vyhovuje.*“

Eva: „*Pokud vydělává žena víc než muž, tak je pro ně finančně lepší, když muž je na mateřské dovolené a žena vydělává.*“

Lenka K.: „*No v mnoha rodinách to tak určitě funguje dobře, protože to zaměstnání ženy může být lukrativnější, víc peněz a stálejší, než manželovo ale přesto všechno myslím si, že v prvním roce života dítěte by mělo být to dítě s matkou.*“